

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Liber Qvintvs

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

MARTINI MARTINII
 è Societate Jesu.
 SINICÆ HISTORIÆ
 LIBER QUINTUS
 TRIGESIMUS PRIMUS IMPERATOR
 GUEILIEUS.
 Imperavit annis XXIV.

Cyclo 38. anno
 53. ante Chri.
 sum 425.
 Anni bellorū.

U^t sequuntur anni ferme trecenti, quæ imperium penes familiam CHEUAM fuit, historicis Sinensibus tristi appellatione ANNI BELLORUM. sive Regulorum contemio, insigniuntur. Hi namque atrocius quàm unquam aliàs inter se depugnare; cum quisq; nullo æqui & ini-qui discrimine sibi palàm imperium armis ambiret. Nulla fidei, nulla Imperatoris amplius habebatur ratio; cui præter nomen nihil erat relictum. Amissis enim paulatim provincijs, hæc familia funditus interijt; alià introductà: nova quoque multis in rebus forma reipubl. constituta est; ut videbimus.

Omen à vasis
 novem tre-
 mentibus.

GUEILIEUS ergo CHAI filius postquam obtinuit imperium; novem illa vasa ab Yuo Imperatore fusa è cupro, arcanà quadam vi contremuere: quod imperij collapsæ omen habitum.

Explorata fi-
 liorum indo-
 les à patre.

Sed CHAO adhuc imperante res accidit hoc loco non prætereunda. KIENZIUS regulus jam senex, utrum è duobus filijs successorem destinaret, ambiguus, utriusque indolem inspexit hoc experimento. Binos libellos optimis præceptis refertos describi jusserat ejusdem prorsus exempli. Singulis unum partitus mandavit, ut sedulò volverent traderentque memoriæ. Lapsò præfixi temporis spatio ambos ad se vocat. Interrogatus primò PELUUS (hoc erat filio natu majori nomen) de libello deque contentis in eo sententijs, haud sanè pulchrè stetit. Nam & librum amiserat, nec unam ex eo sententiam memoriæ mandaverat. Tum pater ad UUSIUM filium minorem versus, eodem

eodem modo interrogat. Hic & librum, quem diligenter servarat, ostendit; & omnes ejus sententias enumeravit. Mox, ne in fratris veniret manus, inflammavit libellum, quod diceret suam sibi memoriam sufficere. Atque hoc vel in parentem obsequio vel discendi studio successionis jus fratri præripuit. Hunc enim regni successorem pater, omisso majore filio, velut inobsequente, declaravit.

Ex ijs quatuor, qui regnum CIN armis subactum sunt inter se partiti; CHIPEUS, audax & inquietus animo, nec non multiplici victoriâ insolens, postquam multas occupavit terras; elatus, tres reliquos impunè spernebat. Totum proinde regnum in deditioem redacturus, inferre bellum parabat unus omnibus; nisi mors interveniens destinata dissipavisset. Reliquit tamen CHISIANGUM mali corvi malum ovum, quod ajunt. Hic truculentiùs etiam se, quàm pater gerebat ac superbiùs, omnes alios præ se despiciens. Fortè KANGTIUS HENGTIUSQUE, ille HAN, iste QUEI, reges, & unà ipse, convivium inierant ad regni confinia; cùm inibi supra superbiam & audaciam vino calens, probris HAN regulum ac TUONQUEIUM summum ejus Praefectum procacibus verberare cœpit. Indignantibus eunctis solutoque convivio, CHISIANGUM domum reversum CHI. Fastus regis repressus. QUEUS illius affinis objurgandum ratus, *Si, qui praest alijs, inquit, observantiam nihil ad se pertinere modestiâque credit; na is magnopere decipitur, eumque damna ingentia calamitatesque manent.* Tum superbe atque adeò stolidè CHISIANGUS, *Damna, quæ minarè, ac calamitates ex me uno pendent. Si damnum ego ipse mihi non intulero, quis audit inferre?* CHIQUEUS contrà, *Si princeps parvis, etiam in rebus cautè atque circumspèctè agit; parùm quidem capiet detrimenti. Nunc, ô rex, ubi temerè nullâque causâ probabili & in regem, & in summum ejus Praefectum contumeliosus fuisti; absona sanè res est prudentia tua: pariâque metuas necesse est.* Hic ille multò quàm antè superbiùs & abscisè? *Am' tu? timenda mihi talis? timendus regulus? timendus Praefectus? ego verò neque hos neque illam timeo; abstineat ille, per me licet, ab eorum offensâ, qui timet.*

Neque hæcenus ejus intemperantia stetit. Tanquam KANGTIUM regem obnoxium sibi fecisset injuriâ; legatum misit, qui suo nomine peteret oppidum ditioni suæ vicinum, non alio jure subnixus, sed quarens undique materiam belli movendi. Cunctantem jus suum adeò iniquo exactori cedere, TUONQUEIUS adhortans, *Satis est, in-*

S quit,

*Prudens con-
siliam Tuon-
quay.*

quit, ac pio iustoque rege dignum, homini turbulentiſſimo unum oppidum dari, quàm populum vexari bellis; nec, ut partem retineas, totum regnum ſubjici periculo. Bellum hoc oppido redimes, & ejus jaclurâ ſatiabur avarum animum; cuius alioquin eſt, nunquam ſatiari. Nec enim dubitandum, quin, ubi voluntate tuâ potiatur hoc oppido, alijs quoque regibus, incubitura ſit importuna cupiditas; cui vel obſequendum erit, vel habendū bellum. Tum tu aliena calamitatis eventū ex alto proſpicias ſecurus, & prout tempus feret, rebus tuis ac regno providebu. Valuit apud KANGTIUM Praefecti non tantū conſiliantis, ſed etiam vaticinantis oratio. Vix enim traditum erat oppidum CHISIANGO; cū aliud ab HENG-
Item alterius. TIO QUEI regulo per legatum petijt. Huic jam decretum erat, negare, quod petebatur; ſed à GINCHANGIO Praefecto ſalubriora doctus, animum flexit. Equidem inſicias ire non poſſum, ajebat ille, ſi tam vecordiſis animo, ut ſine cauſâ cedas alteri, qua tua ſunt, è re tuâ vel dignitate nequaquam fore. Si tamen jus tuum ab homine iruculento nonnihil accidi pattere; duo potiſſimum efficies, è quibus haud mediocre tuis rebus emolumentum acceſſurum eſſe ſpero. Primum enim CHISIANGUS omnium ſubibit odium, intolerabilem ſaſtum, & ad ſe aliena rapiantis procerviam execrantium. Tu contra, quod alterum eſt, tuis Praefectis, tu populo rex pius, rex juſtus, rex ſapiens ſalutabere; tu amor eris omnium, qui minui ditionem tuam maluerit, quàm populum formidare bellum. Ita concordibus animis juncti, cū feret uſus, à tam pio rege ſtabunt omnes; ita tibi loca cetera belli ſecuriora erunt.

*Conſpiratio in
Chifanguro.*

Poſteaquam ergo CHISIANGUS & hoc oppidum obtinuit; lætus quidem potentiâ, cui omnia tam erant prona, ſed quòd nulladum belli fulgeret occaſio, inquietus, quod à duobus jam extorſerat, expoſtulavit à tertio. Is erat ULUSIOUS rex CHAUS, juvenis prudens & animo forti; cūque de famâ ſuâ videret agi, ſi priorum regum ſequeretur exemplum, legatos infectâ re dimiſit. Simul ad bellum ſe comparat. CHISIANGUS ex adverſo, quod mireris, in auxilium CHANGTIO HENGTI ôque vocatis in ULUSIUM movet. Is animoſè primò reges tres excepit; dein verò gnarus duos regulos ab alienatis animis eſſe à CHISIANGO, ſtatuit non manu, ſed conſilio vincere. Ad urbem ergo CINYANG cū exercitū ſe recepit, quam grandi annonæ copiâ, omnique armorum genere munitam adeò pugnaciter tuebatur, ut nunquam impreſſionem facere ſit auſus CHISIANGUS. Quare fluvio deducto tentat eam aquis mergere, ſitam

ficam in humili loco, consilioque presenti opportunam. Atenim eâ de re commonefacto à duobus regulis Uusioo expeditum fuit urbem ab aquis incolumem servare, civium ac militum suorum industriâ & labore ductis fossis ingruentem fluminis vim aliò divertentium. Tum ad regulos, hòc magis obnoxios sibi, quòd coacti sequerentur CHISIANGUM, eique hoc etiam nomine offensi essent; CHANGMENTANUM Praefectum fidum inprimis hominem mittit. Qui cum non sine vitæ discrimine, concubiâ nocte, natando flumen superâisset; ad regulos eâdem nocte admissus, quæ habebat in mandatis; exposuit. *Nostis, inquit, vetus dictum, praeisis labijs dentes obrigescere.* Proverbum. Sic vobis futurum creditote, si auxilio vestro rex meus à CHISIANGO vincetur, haud mitius in vos consulturo, quàm in illum. Hæc aliâque prolocutus consilia cum eis agit de modo ac die, quo eum perditum irent. Quæis constitutis oppidò latus, quâ venerat, ad regem suum natando redijt. Ubi ergo præstituta dies illuxit, Uusioo delectam militum manum ex condicto emittit in custodes aggerum, quîs flumen erat in urbem derivandum. Transitum ad ulteriorem ripam reguli jam per collusionem straverant. Quò cum primùm evasere; custodibus obruncatis dejiciunt aggeres, aliisque fossis flumen magno impetu aquarum in hostilem exercitum haud sanè robustum deducunt. Hic milites CHISINGIANGI, malo inopinato oppressi, confusisque ordinibus, dum eluvionem certatim effugere contendunt, à duorum regulorum copijs, & UUSIANI sinuper erumpentibus ex urbe, tantâ strage lacerati sunt, ut nec nuncius illius superesset. Ipse quoque CHISIANGUS intolerandæ superbiæ suo interitu poenas dedit. At non unius tyranni sanguine parentauerat Uusioo iracundiæ suæ, sed calentem adhuc victoriam urgens, omnem CHISINGI ditionem suæ potestatis fecit, eique consanguinitate propinquos omnes undique conquistos exstinxit, CHISINGI cranium pretioso illo Sineni glutine, quod & rebus nitorem affert, & à corruptione defendit, illitum adhibuit pro poculo; quod extrema vindictæ signum est apud Sinas.

*Cranium hostile
pro poculo.*

Verùm quia mortalium etiam pessimi suos fautores habent; unus è CHISINGI Praefectis YUANGUS nomine, cranium sui regis verum in poculum vehementer indignatus, Uusioo morte factum vindicare decrevit. Nec diu cunctatus immistusque famulitio palatino, famulum & ipse simulat; occultansque sub veste pugionem, ubique

*Vindicta
dium.*

animum intendit in occasionem, incautum regem ferendi. Priùs tamen, quàm conficeret scelus, agnitus, fugà sibi consuluit. Postea verò, quàm in eum ubique inquirebatur; totum corpus nescio quo glutine oblinens, elephantiacum comelòque carbone mutum se finxit, ne denuo agnosceretur, interim sedulò regem observans ad necem. At ne sic quidem satis tuta fraus fuit. Etsi enim plerosque ac suam adedò conjugem fefellerat, à veteri tamen amico agnitus est. Quem is, ubi tam informem videt, motus commiseratione sic affatur. *Quò dementia processisti, ò amice, paulò antè summis honoribus potens & gratiosus? An ignoras ab Uusioo te in pari statu collocandum, postquam ei servire in animum induxeris? Et si quidem, ut ais, in occisum regem inuim pietas te huc adiegit; an non satius erit, ut nunc obvia fortuna beneficio usus tum denique adversus illum amoris fideique exemplum edas, cum pronior obsequetur occasio? flecte mentē! dilapsèq; felicitatis perfidiā sperne; nève te ipsum eas perditum, cave!* Talia suadentem excipiens YUANGUS, *Si apud alium, inquit, hæc diceret, cui nihil præter honores dulce; pondus habere queat oratio tua. Mihi verò quid persuasurum putas, dignitates & honores omnes fastidienti? Et fuit, & est adhuc certum mihi Uusioo è medio tollere; ecquonam pacto in illum esse servitute sustinentiam? Enim verò duorum cordium homo (quo quid Sinis ab honestate remotius?) talis tamen audiam, si tantum concipiam dedecus; eròque mulieris instar nubentis duobus viris. Quam adhuc rem tentavi, non equidem parvas in angustias me adduxit; sed consilium quo pulcherrimum factinus aggressus sum, magno me opere solatur, reputantem præsertim, hoc exemplum proditurum ad posteros, ut pudeat alteri servire, ab uno domino digressum.* Dum hæc cum amico loqueretur; ecce tibi Uusioo adest animum relaxaturus equitando. Dirigit subito metu YUANGUS, & sub pontem, quem transiturus erat rex, subrepsit; nihilo tamen secius intentus ex occulto in prætereuntem, parato jam pugione confodiendum. Jámque pontem adibat rex; cum equus, quo vehebatur, nec hortatibus nec stimulis obsequens, pervicaxque continet gradum. Id in omen impendentis mali acceptum, & famulibus omnibus undique versum omnia quærentibus, YUANGUS agnoscitur, protractusque trucidatur è vestigio. Magnum tamen apud Sinas, ut veræ virtutis ignaros, hujus nomen à fide fuit; quam laudem meretur, quisquis uni tantum servierit, nec adulter, (quod Sinicâ phrasi perduellem significat) sed fidelis appellatur.

*In authorem
redit.*

*Magnus honor
apud Sinas,
dominum
non mutare.*

Sub

Sub hæc tempora mortuo GUEI regni regulo successit è filio nepos VENHEUS, comis, liberalis & præcipuus doctorum hominum amator. Quis artibus allecti Philosophi ad eum quàm plurimi confluxere. Fortè post venationem in mapali quodam cum aliquot Philosophis epulabatur; cùm cælum nubibus triste pluviâ formidabilem minari cœpit. Quæ priusquam caderet; VENHEUS equis curru junctis domum properans, à Philosophis, ut maneret, invitatur. Quorum princeps, *Inter epulas, inquit, ac sonos musicos felicitatis est omen cadens pluvia. Hæc te manere jubet, hæc claudit iter tibi. Morem igitur calo gere; ac, donec sudum eris, lubens mane.* Paruit rex, & facilitati hoc deferens, & Philosophorum amori. Ex quo in proverbium abiit apud Sinas, cùm volunt hominum doctorum amatores laudando extollere, VENHEO, ut audiat sapientes, est mapale pro palatio.

VENHEUS
Philosophia
armani

Omen falsum
à pluvia.

Proverbia

Idem VENHEUS, ubi Præfecto LOYANGO duce ditionem CHUNGXAN in provinciâ, quam PEKIN vocant, confinibus occupavit; urbem, quæ modò CHINTING dicitur, filio primogenito contra leges Sinicas jure beneficiario tradidit. Quippe soli fratres vel secundò geniti beneficium ejusmodi commodare solebant. E Præfectis deinde suis cùm percontaretur, rectè fecisset, an secus; plerique, ut in aulis assolet, ubi sæpe veritate potior est adulatio, ceu pij regis factum collaudârunt. Uni GINZO libertas constitit; qui, *Pius disci non potest,* inquit, *nec egisse, quod pij solebant olim reges, qui fratri contra jus fâsq; primogenitum anteponit.* Rege in tam liberè loquentem atrociter invehente, GINZOUS pejora metuens excessit aulâ. Super eâdem re rogatus à rege sententiam YAOQUANGUS, justus tenax Philosophus, itidem piè factum esse respondit. Cui rex, *Ei id unde colligis?* Tum YAOQUANGUS, *In aula, in quâ rex pius est, aulicos fideles esse, ac vera loqui existimo. In his GINZOUS princeps, qui verè locutus est, atque ita, ut fidelem ministrum decuit. Cùm igitur circa te tales habeas aulicos; quidni te pium regem existimem?* Sensit acutum & sagax dictum in se mitti rex, & in filio præferendo peccatum cognoscens, GINZOI fidem æstimavit. YAOQUANGO itaque quam primùm ad eum reducendum missò, venienti processit obviam; lautè acceptum, velut sapientem ac sibi fidum majori pòst in honore habuit.

Arguta regis
commonitio.

Inde versus ad LIKEUM præceptorem suum ex eo sciscitatur in hunc modum *Sape de te audiui, pauperis familia probam & rerum atten-*

In ministris
deligendis
quid obser-
vandum.

vam mulierem esse necessariam, ut res familiaris perduret ac crescat; regno autem pari ratione probum prudentemque Colaum. Duos habeo CHINGUM & HIANGUM; quorum alterutrum huic muneri destinavi. Sed utrum alteri præferam, nunc à te potissimum exspecto. Cui LIKEUS, In hoc ancipiti electione videndum censeo, quid quisque amet, cum domi privatus agit. Si dives est, quid quantumque largiatur; si pauper, quid non agat aut omittat; si exerceat præfecturam, quos qualesve provehat ad procuraciones minores, quidque, cum, qui eligit, est inops, recuset accipere. Atque ex his facile discernes, opinor, quem ad summos honores promoveas.

Ab Ukio ca-
de uxoris qua-
sita dignitas.

Ut autem intelligatur, quò mortales præcipitet ambitio; de UKIO quodam, qui vixit his temporibus, hic pauca subnectam. Erat hic acer militiæ quidem, animique magni; sed gloriæ immodicus. Cujus summo cum scelere conjuncta talis ei materia suppeditavit. Lu regi cum CIO bellum erat; cui bello ut legatus præesset UKIUS, allaborabat unice. Sed votis ejus obstabat uxor è regno CIO oriunda; Luo de mariti fidem ambigente. UKIUS ut exsolveret se hac suspitione, uxori suâ manu vitam eripuit. Deinde in hostile regnum contendens, victoriam reportavit; quæ res ad supremam ei militum præfecturam gradum fecit, etsi à plurimis apud regem parricidij arcesseretur. Post etiam contra CINUM movit, & eo quoque devicto quinque cepit urbes; promotis armis sine dubio capturus plures, nisi pax inter reges coaluisset. Ceterum UKIUS non tantum bello strenuus, sed etiam mirificè fuit abstinens. Inter milites ei vita gregarij modo; victus & vestitus cum illis communis; labores, vigilias, stipendia, prædas denique dispartiebat æquabiliter. De accumulando auro nihil unquam sollicitus, unam aucupabatur gloriam, cujus cupiditate volitabat. Sed de hoc infra plura.

TRIGESIMUS SECUNDUS IMPERATOR GANUS.

Imperavit annis XXVI.

Cyelo 39 anno
27. ante Chri-
stum 401.

GANUS GUEILIEI filius imperium auspiciatus à munificentia, GTIEN illius nepotem, qui regnum CI turbaverat, reguli primum

mum dignitate donavit. Deinde postquam C₁ rex nullo regni relicto herede decessit; ejus regni, quâ patebat, armis vendicati fiduciam eidem commisit. Sic familia TAI CUNGI, ab U₁ o Imperatore regno C₁ olim donata, interijt; nobilis continuâ ferè successione regibus undetriginta, & ab U₁ o Imperatore ad vigesimum usque tertium hujus Imperatoris annum profeminata.

Mortuo interim VENHEO GUEI regi U₁THEUS filius suffectus UKIUM ducem ingentibus promissis ad se invitavit. Contigit autem, ut secundo flumine cum UKI o delaberetur. Cui regni sui robur & opulentiam laudanti, *Atqui regnorum securitas*, ait UKIUS, *Sapiens dictum militum.* *nou in hoc, sed in virtute consistit. Quâ si rex careat; vel isti, qui nos vebunt nauta, nobis in hostes sufficere possunt ac perturbare regnum.* VUHEUS vera dixisse VKIUM non modò ut fortem, sed ut sapientem etiam ducem collaudavit.

Hinc adversum CIM bellum moturus, eum exercitui præfecit, è primâ victoriâ secundam sibi promittens, si operâ victoris uteretur. Nec eum sua spes destituit. Quippe tantâ iterum clade affecit hostem VKIUS, uti CIN à GUEI rege cogeretur pacem petere. Sunt alia non pauca ejus præclara facinora, quibus GUEI res ac felicitatem auxit; nisi omnia corrumperet immodica & nunquam satiabilis ambitio. Hæc illum ex hoc etiam regno ejecit. QUEI rex de Colao legendo deliberabat; maximè anceps, VKIUM huic muneri, an TIENUENUM quendam præponeret. Hinc inter eos magna glifcebat de dignitate contentio. Cùm uterque coram rege merita sua jactaret altercando; TIENUENUS acerrimè callidus, quia virtute non poterat, VKIUM astu superavit; apud regem in malæ fidei suspicionem vocans eum, ac velut advenam obterens. Non ignarus ejus rei, nequid fortè gravius in se statueretur, profugiens VKIUS, ad FAUM ZU regem iter habuit. Ibi cognitâ viri virtute, castrorum Præfectus ingenti omnium plausu declaratus, ex hostibus regum ZU deinceps victorias reportavit haud paucas. Præterea regulis nonnullis ad amicitiam pacemque ab rege ZU petendam compulsis, ad summos honores, quò referebat omnia, processit. Verùm non expers fuit & hîc virtus invidiæ. Quidam enim ferre non poterant hominem extraneum, quique primùm advenerat, ad hoc cûlminis ascendisse. Hinc & è Præfectis aliqui adversùs illum insurgere, laudes ejus obtrectare, ac præcipuè fidem criminari. Sed rex tanti viri virtute securus, cujus egregia in se

merita

merita perspecta sibi essent, haud dedit aures calumniantibus. Qui cum hanc artem sibi nil prodesse cernerent; non in VKIUM modò, sed & in regem machinantur exitium. VKIUS comperto quid ageretur, seque ac regem egregiè tutatus, perduelles sceleris convictos necat; reliquos regni perturbatores in exilium ejicit. Inde novâ regiminis ac politiz formâ introductâ, nimiam Præfectorum licentiam restrinxit, effecitque, ut omnes ab uno rege penderent, omnes unius domini nutum intuerentur. Antea namque rex quadamtenus à summo Præfectorum consilio pendeat. His talibus præquam speraverat, VKIUS regnum ZU auxit, ornavitque, at operæ suæ non digno pretio. Hinc enim vicinis regulis omnibus ZU I regis potentia formidabilis: hinc & conatus omnium ab hoc etiam regno VKIUM extrudere volentium. Accedebat odium Præfectorum & magnatum in regno ZU, clam illum ob necatos ejectosque parentes persequentium; at præcipuè ob debilitatam Præfectorum potentiam. Non enim commune regni, sed suum emolumentum quærebant. Tandem res eò devenit, ut factâ conjuratione, in suismet adibus occiderent; & à reliquis regulis, & suapte vindictæ cupidine stimulatî, Et hunc vitæ finem VKIUS habuit.

Uij cades.

TRIGESIMUSTERTIUS IMPERATOR L I E U S.

Imperavit annis VII.

*Cyclo 39. anno
43 ante Chri-
stum 375.*

DE LIEOGANI filio, nihil memoriâ dignum repèro, nisi quòd hoc tempore imperatrix familia CHEUA valde debilitata, Imperatoris autem majestas apud omnes jam ferè viluerat. Vix ullum à regulis obsequium; omnes spreto Imperatore suis rebus studere. Vnus LI regni regulus è LIENA familiâ QUEIUS nondum abnuebat imperium; qui patri proximè superioris Imperatoris beneficiario successor datus super ijs, quæ ab imperio ille acceperat, sacramentum renovavit. Quo factum, ut unus quoque apud bonos omnes esset in honore, fideique famâ inclitus.

*Quoij regu so-
lertia in ex-
plorandu mis-
istris.*

Adhæc proditum Sinensium historijs, QUEIUM regem prudentiâ fuisse præditum propè singulari, Quippe acce aliquâ magnoque iudicio

dicio Præfectorum in provincijs morantium acta expendebat, scruta-
 baturque; aulicorum dictis, plus ostentationis præ se quam rationis
 ferentibus, minimè fidens. Subornabat etiam certos homines, qui ob-
 servarent sedulò, verane an falsa essent, quæ de illorum gubernatione
 acceperat. Inter alios erant Præfecti duo, quorum alter in aulâ con-
 tinuò pessimè, alter audiebat optimè. Cùm ergo clam, ut ei mos-
 erat, fidos homines misisset exploratum; alia cognovit omnia. Nam
 ille flagrans infamiâ, provinciam sibi creditam probè administrabat;
 contra is, cujus fama celebrabatur, rem pessimè gerebat. Tum utroque
 vocato, coram aulicis omnibus ita primum alloquitur. *Ex quo ditio-*
nem ME (sita est, quâ provincia XANTUNG desinit in promonto-
 rium, ubi nunc KIAO civitas) *commisi tua fides; nulla dies abis, quin*
de te querelas audiam. Certis tamen auctoribus compertum ac cognitum
est mihi, agriculturam haud mediocriter abs te auclam, apertis etiam pro-
latisque longius campis; populum rerum omnium abundantia latum; tri-
bunalia quietam, sine rixis, sine partium litibus; præterea effecisse te, ut
è consiniibus nulla contra nos arma moveantur; quin omnia in aliâ pace, ac
quiete procedere. Sed & illud scio, cur adeò rem præclarè gerens, malè
tamen audias. Aulicos meos non delinis pretio, nec muneribus gratiam
aucuparis. His dictis collaudatum, ad majores honores inde prove-
xit. Deinde ditioni, OO dictæ (tunc erat, ubi hodie TUNG PING
civitas) Præfectum alloquens, iam inde, ait, cùm te OO astioni præ-
posui, quotidie tuis laudibus onerabantur aures mea. Interim me non la-
tebat, nullam te agrorum curam gerere, ut rem facerent agricola; popu-
lum, quem tibi concredidi, frigore perire, ac fame. Imò verò tuâ socor-
diâ factum, ut terram PILIN vastaret hostis; pervastandam funditus,
ut KI HENUS QUEI regulus tibi venisset auxilio. Nec ignotum est mi-
hi, è quo fonte scaturiant, ac toties auribus meis obstrepant laudes tua.
Hos, qui adstant, aulicos magnis largitionibus corrumpis. Unde tibi tan-
ta munerum copia? profecto à miseris civibus extorques. Talem homi-
nem vivere diutius haud decet; sed & hi, quorum favorem alieno emi-
sti, unâ tecum morientur. Itaque non illum modò, sed, quotquot ejus
partibus studebant, ac speciosis mendacijs regi illuserant, omnes in-
exorabili severitate vivos exuri jubet. Inde reliquos aulicos præfectos-
que tantus terror invasit, ut nemo jam vitia vel sua vel aliena colorare
specie virtutis auderet, omnibus in hoc unum intentis, ut partes suas
sedulò ac fideliter explerent. Quâ re CI rex ingentem justis regiminis
gloriam

Iniqua delatio.

Graviter præ-
nita.

gloriam obtinuit, ut etiam Imperatori anteponebatur. Tantum valet boni regis cura de suis, ac sollicitudo.

TRIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR HIENUS.

Imperavit annis XLVIII.

*Cyclo 39. anno
50 ante Chri-
stum 368.*

*Tangi indoles
Acilitas.*

IN demortui fratris locum subrogatus HIENUS (fuit enim LIEI frater natus minor) diu quidem imperavit, si tamen imperasse dicendus est, qui vix aliud, atque Imperatoris nomen habuit; regulis omnibus eum deserentibus, imò palàm insectantibus. Quippe vasa imperatoria vindicare sibi quisque nitebatur, eaque propter unum à cunctis peti se videns, omnibus in Su profundissimo lacu demersis, ambientium spes atque conatus omnes elusit. CIN tamen postea quàm occupavit imperium, eò maximè incubuit, ut eruerentur. Adhibitisque plus quàm mille viris ei negotio, casè tritum tempus est. Hujus Imperatoris infelicitas visa portendi cometà, presago malorum sidere; qui ad occidentis Sinæ plagam effulsit, anno istius imperij octavo, ante Christi vulgarem epocham trecentesimo sexagesimo primo. Erat his temporibus magnæ spei, nec minoris ingenij adolescens; discendi ultra modum avidus, ac præcipuè causarum capitalium studio capiebatur. YANGUS dictus, GUEI regis nepos, è concubinâ genitus. Hic ad QUEI regni Colaum, Xozoum nomine, profectus, in ejus se disciplinam tradidit simul atque servitium, quò faciliùs audire docentem posset. At ille discipulum diligentem, intentum, rerumque magnarum capacem suspiciens, non omnia tamen scientiæ suæ arcana explicanda ratus, eum nonnisi perfunctoriè docere instituit. Timebat enim, ubi ejus in discendo ardorem perspexit & ingenium, ne magistrum superaret. Subinde Xozous aeger morbo gravi, ab rege invisebatur. Huic inter colloquendum de YANGO, quis esset, unde domo? roganti, Xozous respondit in hunc modum. *Hic etsi adhuc juvenis, senili tamen atque adeo singulari virtute pollet. Ne omitte, rex, operâ illius uti, quæcumque committes provinciam, obituri sanè perbellè ac fideliter.* Rege ad hoc tacente, mutatâ in consilium commendatione Xozous, *Si adhibere non vis, ait, YANGUM ad*

modera-

moderationem regni tui; vide, ut illum quamprimum occidas. Hæc enim cautione opus est, ne à te discedens, alterius se regis addicat obsequio. Periculum.
 Placuit regi consilium; & cum, *Hoc enim verò agam,* dixisset, ab eo discessit. Vix abierat, cum Xozous Yanguum ad se vocans, quid cum rege locutus esset, exponit, hortaturque, ut ocyus ornaret fugam. Yanguus sibi ipsi discors consilium risu excipiens; *Si rex,* inquit, *te non audijt, ubi me administrando regno ut aptum laudavisti; quantò minùs te audiet, cum occidendum suavisti, & innocentem?* Navatà igitur aliquamdiu regi operà, ubi mutatum ejus erga se animum notavit, periculum propiori contemplatione sibi subjiciens, ad CERNUM regem se recepit. Qui primò paulatim, specie tentantis, illo *Fortuna* usus, at subinde doctrinà ejus atque prudentià, quæ in negotijs ei commissis enituere, cognitis, tandem ad Colai dignitatem prolatum, magnòque in honore habitum apud se retinuit, maximo regni bono. Is enim, quæ ad rectam ejus gubernationem pertinere visa, præclare multa constituit. Primùm illud, ut, qui perduellem deferret, quiq; *Sanctiores* occideret, eodem uterque præmio afficeretur; qui verò eum occultaret, eadem poenâ teneretur, quâ regnum invadens latro. Primos opimòsque redditus ac dignitates illis assignabat, quorum virtus clara bello fuisset; otiosos verò, qui nec agro, nec artificio serico darent operam, pestem, ut sunt, reipublicæ vocabat, eosque collectos perficiendis publicis regni operibus admovebat. Pauperes, qui non manci, sed patientes laborum essent, & tamen mendicatò viverent, captivos declarabat omnes, devotòsque primi capientis servitio, eo pacto, ut ad vilia saltè obeunda munia compellerentur, Militarem præfecturam nullam committebat ijs, qui è regio erant sanguine. Divites de republicà nil meritos nullo honore nec nobilitate dignos judicabat, nec ornatu splendido vel domi vel foris permittebat uti. Pauperes contrà vel ex eo, quòd operam reipublicæ saltè aliquam exhiberent, haberi ab omnibus in honore voluit; otiosis autem & sine publico munere aut opificio viventibus nullam fidem haberi, in litibus quidem, dicendòque testimonio. Erat enim ea bonis iniqua conditio, qui vexati deceptiq; facile caderentur testibus ejusmodi, cibum, non æquum spectantibus. Sanxit præterea, ne viatores admitterentur, nisi à Præfectis, qui ad hoc in singulis locis vigilabant, publicà fide instructi. His rebus mirum quantum regis CERNI vires excreverint. Hinc certè toties imperij occupandi ab his regibus prima consilia coquebantur. Non

modò autem has tulit leges; sed constanti ac planè nimia severitate minima quæque urgebat, & ut ad amissum omnia fervarentur, sedulo invigilabat. Accidit nonnunquam, ut ipse regis filius idèmq; regni heres in leges peccaret. Tunc YANGUM dixisse memorant, *Quod leges non servantur à populo, inde est, quia primò contemnuntur à summis, quorum exemplum ad alios quodam quasi jure devolvitur. Mihi quidem filium regis & regni heredem punire non licet, parentis iram verenti; veram illius præceptor est placendus, ut imposteriorum commissi sui fides principis majorem curam gerat. Profectò enim discipulorum noxa in præceptorem redundant.* Dictum, factum: & quam pœnam princeps debebat, CUNGSUNKINUS (hoc erat præceptoris nomen) pependit ignominia præsigni notatus, ustusque candente ferro. Decennium YANGUS Colai officio functus, legum à se latarum observantiam continuâ severitate sancivit. Unde regnum CIN usquequaque re floruit. Res ab alijs amissas, nemo repertas humo tollere; nulla silva latrocinij, nulla civitas sicarijs infesta; annona ubique laxissima. Nec minor rei militaris felicitas erat, Miles numerosus ac fortis; duces fortissimi. Denique Philosophis regnum abundans, raro litterarum armorumque consortio, junctos Martem Pallademque vidit. Quia verò in rebus etiam minimis, ceu dictum, severus erat ac durus ultra modum; tyranni notam hæud effugit, odium apud multos adeptus. Quare mortuo rege HIAO, apud HOEIUM successorem ab inimicis meditatae rebellionis delatus est. Rex juvenis illi jam antè offensus, quòd initia dominationis nimia censurâ perfringebat, & præceptorem tam acerbè tractaverat, faciles calumnias aures præbuit. YANGUS ejus rei non ignarus & ultionem timens, profugit è regia. Sed à nemine exceptus, quòd, ut ipse sanxerat, publicam fidem non acceperat, eodem coactus est reverti. Ubi regis permissu à fremente populo interfectus, direptis ejus ædibus totaque familia extincta documento fuit, jubam leonis non solo pectine mulcendam. Moriens dixisse fertur, *Quod ipse mihi intravi, mihi exedendum fuit; legem, cujus ipse author erat, intelligens, necubi viator sine publicâ fide reciperetur.*

Discipuli delicta pedagogus inat.

Et luit. Regni sub Yango felicitati.

Yangi odium.

Exitus fatalis.

Consilium in auctorem redundans.

Inter hæc mira quædam nec illepidam inter CIN & QUEI reges extitit contentio, qualem aliàs inter reges nunquam exortam puto. Ad regnorum confinia specie venationis convenerant. Ibi contra CINUM conspirantibus, ut socijs armis illius potentiam frangerent; inter

ter

ter colloquendum fortè de lapillis incidit sermo. Tum QUEIO CIUM interrogante, num raros habeat, elegantésque ac pretiosos uniones; primò negavit habere, nec talia magni se aestimare. At ego, subiecit QUEIUS, etli meum regnum non esset admodum amplum, tamen decem habeo lapillos, ovi ferè magnitudine, quorum quivis adeò fulget, ut ad duodecim stadiorum spatium profundat lucem. Cui CIUS, Mei lapides à tuis longe diversi sunt, quippe qui vivunt ac spirant. Quatuor, inquam, Præfectos in totidem provincijs habeo, tantâ virtute præditos tantòque splendore, ut etiam ad mille stadia radios diffundant, dum justitiâ & æquitate meum regnum in pace, populum omnem in officio continent. His auditis QUEIUM verecundia cepit, satis intelligentem, non lapides sed bonos præfectos magni esse debere. Hoc autem CI regis dictum apud Sinas in proverbium cessit, etiâque nunc est in usu, bonos regis Præfectos laudare volentibus, istud acroama, *Quatuor Præfecti mille stadia illuminant.* Antequam hæc de unionibus esset inter eos orta contentio; GUEI rex illatis CHAO regi armis victor, HANTAN etiam munitissimam urbem ceperat. Verùm haud diuturnus illius victoriæ fuit usus. Quippe reducem CI rex proelio fudit, nullo tamen icendi fœderis, de quo dictum, detrimento. His temporibus Sinæ belli maximè curribus utebantur. Erat tum illustre nomen cujusdam KIUPENI, viri manu strenui, militarisque disciplinæ, præsertim verò curulis, admodum periti. Unus quingentis curribus dux præponi posse ferebatur. Hujus tamen industriâ QUEIUS utendum non censuit, levia quædam commissa obtendens, in quâserat maximum, quòd ova duo è rustici domo, militari præfecturâ tum, licet ignobili fungens rapuerat. Sed enim ZUSUUS & ipse tribunus militum, post acceptam à CIO cladem, ad regem adiens: *In legendis, ait, militis Præfectus, optime rex, illud faciendum existimo, quod fabri faciunt lignarij, qui non, quia lignum justo longius aut brevius, idcirco abiciunt, sed adhibent ad id, ad quod aptum videtur, illòque dolando potius ac poliendo, tandem ultimam imponunt operi manum. Ne, rex, difficillimis hisce temporibus KIUPENUM sperne; sed objurgatum ob delicta superiora muneris, cui aptiorem & magis egregium habes neminem, præpone.* Placuit regi consilium, ob idque collaudato ZUSUO, mox KIUPENUM rei curuli præfecit.

Haud multò post in HANUM regem exercitum eduxit. Is viribus suis parùm fidens, cum CI rex poscenti ferret suppetias; amicitiam

Bonus minister gemma est.

Proverbium

Curribus in bello usi Sinæ

Rigor militaris disciplina

Apta similitudo.

inter hunc & QUEI regem iterum discissâ, novo bello campum aperuit. QUEIUS enim, quò binis regibus obsisti posset, accitis, undecunque licuit, copijs XINUM filium amplâ cum potestate præposuit; addito, qui ei esset à consilijs, PANGKIUENO. Accessit altera quoque armorum causa, cum quòd ab illo post occupatam HANTAN victor rediens clade affectus sit, tum quia desertum jus superius amicitia. HAN autem per Præfectos CI regis advenientem XINUM angusto ac difficili loco, quâ ei penetrandum erat, instructis insidijs prætolatus, incautum inuasit, & ingenti strage laceratum, ad ultimum etiam in equestri colle (ita locus dicebatur in montibus prope TAMING urbem) captum tenuit. PANGKIUENUS verò dux, ne vivus in hostium potestatem veniret, ipse sibi gulam præscidit. Bis omnino morte dignus, & suoapte iudicio, & quia tanta clades accepta in ejus ferè unius personâ constiterat. Nimia enim securitas sui, hostiùmque contemptus fecit, ut ei hostiles insidiæ non intelligerentur. Strategema successit in hunc modum: XINO adversus HAN movente, jamque ingressò regnum, ex parte alterâ CI regis auxiliares copias in QUEI regnum ingressæ rectâ regiam petunt. QUEIUS in his angustijs deprehensus, cum hosti non aliter ire posset obviam, XINI unâ cum PANGKIUENO revocandi consilium cepit. At hic, ut erat aliorum contemptor, CI militem parvi pendere, nec obscura contemptûs signa edere. Advertit ea res TIENKIUM, CI regis affinem ac ducem auxiliarium; illiusque negligentiam simul & audaciam suis rebus opportunam videns, hoc stratagemate sibi sumpsit expugnandum. Primò centum hominum millia contra eum ducit; commissioque proelio fugam simulans, in castra se recipit. Paucis post diebus quinquaginta tantum millia ostendit hosti, quasi reliquorum partim fusi, partim fugati essent. Iterumque confertis manibus in castra, ut antè, undique vallata redijt. Alio deinde die tertium in eundem movet cum viginti tantum millibus, collocans interim in equestri colle copias omnes in insidijs, & inibi proceram pinum depangens, superimposito vexillo cum hâc inscriptione. PANGKIUENUS à me in pugna cecidit. Adeste mei milites, quos præterita strages in fugam abstulit; in regni QUEI spolia in vestrà manu sunt. Quos autem in insidijs posuerat, eis imperat, ut conspecto igne confestim exsurgant, invadantque PANGKIUENUM. Interim cum viginti millibus pugnam ciens, collatisque signis repenti, quemadmodum antea, canit receptui. PANGKIUENUS

*Vitrona
mors.*

*Stratagemata
angustiorum.*

nus tertiâ jam fugâ, non dubitans esse debellatum, fugientes insequitur summâ vi, contemptûque hostium tanto, ut jam nullos servaret ordines. TIENKIUS verò fugam ita ordinavit, ut sero diei ad insidiarum locum veniret. Ergo sub crepusculum erectam pinum prætergressus, nova quasi castra molitur. At PANKI UENUS conspecto in arbore vexillo & inscriptione fulminatus, confestim ignem subjici jubet. Quo viso, qui confederant in insidijs, sui ducis, ut erat, signum rati, subito consurgunt, sparsosque & inconditos sine ordine QUEI milites aggrediuntur; TIENKIO interim se insequentibus in arctissimo quodam loco animosè resistente. Ita PANKI UENUS maximâ clade acceptâ, insigne documentum dedit, hostem nunquam contemnendum esse. Nam ut plurimum, qui nihili vires hostiles æstimat, accidit suas, & negligenter atque contemptim pugnam ineuado, viam præsternit hosti ad victoriam.

Floruit his temporibus MENTIUS, nobilis facundusque Philosophus, qui apud Sinas, cum à CONFUTIO discesseris, primas tenet; philosophiam doctus à SUTIO CONFUTII nepote. Hunc jam senem interrogavit aliquando, quid in bonâ reipubl. administratione primò ac præcipuè spectandum esset. Cum SUTIUS populi lucrum respondisset; excipiens MENTIUS, *Atqui vir probus ac sapiens, inquit, pietatem ac justitiam populum docet, regique virtutis utriusque præsidio. Tu contra quamobrem lucrum primò quarendum censeas, haud sanè intelligo. Cui SUTIUS, Si rectè calculum ponas, eadem est utriusque sententia. Germanum lucrum, de quo loquor, non nisi ex pietate atque justitiâ existit. Nam si rerum publicarum Rectores pij non sunt, damna subditi faciant necesse est, non sine imminutione dignitatis sue; si justii non sunt, id verò non regimen, sed regiminis potius umbra sit, sub quâ impunè latebunt latrocinia, è quibus quid populo lucri speres? immo verò præter rei familiaris multiplex naufragium timeas? Scopus ergo pietatis ac justitiæ regni lucrum est: in hoc collineandum primò dixi, quod sit mediâ pietate ac justitiâ. Hinc liber, YEKING, Lucrum, inquit, est justitiæ comes; lucro studemus, ut tranquillam vitam agentibus omnia sint ad virtutem expedita. Et hæc est lucri simul justitiæq; vera perfectio.*

Anno hujus Imperatoris trigesimo tertio MENTIUS HOEI regem regni GUEI convénit; ab eoque congressu philosophiæ suæ librum orlus præclaris sanè præceptionibus regem ad populos bene atque ex virtute regendos informat, dialogi modo. Quanquam stylum intra

Quid præcipuè in admistratione reipubl. spectandum

*Præceptiones
Mentij Philo-
sophi.*

intra hujus argumenti fines non compefcuit; in rerum aliarum tractationem variè digrediens. Ex eo libro vifum est operæ, quædam tranfcribere, huic fini, ut tanquam ex ungue leo, nofcatur philofophiæ Sinicæ genius, plerumque agentis de bono regimine, ac minima quæque agitantis, quæ ad hoc videantur poffe conducere. *Igitur in hoc ait, eſt regi fedulo incumbendum, ne, quæ tempora ſibi agricultura vendicat, divertantur in alia negotia, ruſticos vexando, impediendove, quò minus agere poſſint, quod tunc agendum. Sic enim non tantùm non erit frugum inopia, ſed annona convaleſcens earum etiam ſuperabit uſum. Tenui maculâ retibus ad piſcatum rex uti ne permittat; ut magni tantùm capiantur piſces, datâ elabendi facultate minoribus, qui procedentibus annis affatim ſucceſcentes, omnibus ac ſemper ſufficient. Arbores temerè ne cadantur, ſed è cali temporumque nutu; nève ſecuri ſint obnoxia, quæis atas adhuc & fructus immaturus, quò ad omnes uſus ligna ſuppeditentur. Hæc leges ſi animabit obtemperatio; & vivi præſentèsque facilem vitam vivent, & morte functi non carebunt honore ſepultura, nullâ ſubditorum juſtâ querelâ, cujus mitigandâ prima regibus eſſe cura debet. De lignis atque arboribus hæc dicit MENTIVS. Quippe rei lignariæ frequens eſt uſus apud Sinas, ſive ad ſtruendas domos, quæ columnis ferme ligneis conſtant; ſive ad capulos funebres parandos. Nam in magnæ felicitatis deputat loco, qui ſibi ante mortem ex optimo ſolidoque ligno curavit arcam, in quâ ſepeliatur. Non rarò ad duo aureorum millia eoque amplius unius arcæ pretium augetur. Firmiſſimos enim aſſeres, & è materiâ oppidò rarâ, corruptionisque impatiens, è longinquis regionibus advehunt. Inde nulla civitas eſt, in quâ non veneant arcæ funebres; imò quàm plurimi multis ante mortem annis emunt quantovis pretio, attinentque apud ſe domi. Porro præcepit MENTIVS, *Ne in agris ſerantur arbores, umbrâ obſtatura frugibus. Mori bombycibus alendis ſtent circa adum parietes, ſericum ſenibus amictum ſuffectura. Gallinas, porcos, canes, animantiaque reliqua nemini mactare liceat, antequam adoleverint. Ita hominibus facile ſuppeditabunt carnes, quæ veſcantur. Ex hoc Philoſophorum dicto manavit uſus, ut animalia non mactentur à Sinis, niſi præfixam à naturâ creſcendi cuique metam attigerint; ridentibus, nos ad aſſandum præſtinatos porcellum, gallinæve pullum, & nequaquam vendentibus. Subjicit deinde Philoſophus: *Regi ſumma cura ſcholæ ſtudiæque ſunto, ut juvenes omnes puerique dicto audientes eſſe diſcant, majorèsque natu revereri.***

*Sina ſervata
ſibi adhuc ut
vi procurant
magno pretio.*

*Non occiden-
da animalia
niſi adulta.*

*Scholarum
cura.*

reuereri. Quod si fiet, nemo juvenum senes laborare patietur, vel iter fa-
cientes onere premi. Obsequentes enim filij haud sanè committent, ut hoc
officij à se desideretur, quin ultro senum laboribus se substituent. Pro certo
autem reges habere convenit, qui patri, fratribus ac tribulibus suis obse-
quens, non molestus, non turbulentus est, etiam suo regi fidelem atque
subiectum fore. Hac qui in regno suo procurat, eum ego pulchrè ac quietè
regnaturum dixerim. Sin autem bestia canesque Regum ac Praefecto-
rum, inutile domi forisque turba, trivijs nata, consumendisque frugi-
buis, officium publico, neque rex huic malo eat obviam, quod dicat: annu-
sterilitas occidit homines, non ego; hunc talem ego cum eo comparem, qui
missa militum manu suis necem offerens dicat: Hi non à me sunt, sed à mi-
litis occisi. Non ergo semper accusandus annus, cum saepe sterilitatis ma-
lum creet mala gubernatio. Hac aliàque multa MENTIVS ubi disse-
ruit; tum rex, Multa, inquit, eàque praclara denarrasti, senex, quo-
rum summa mihi videtur hac esse, regna virtute augeri, pravo regimine
subverti. Ego verò est à virtute, qua est exigua, blandiri mihi non
queam; (est modus loquendi, quo seipsum vocat nimium GUAGIN,
hoc est, exiguae virtutis compotem) tamen hanc rem secretius astimans,
in multis meliorem esse me, quam vicinos mihi reges, atque severius, ne
dicam, modestius habere potestatem invenio. Quàmnam igitur causam
esse putem, quod alia omnia experiar? hoc est, nec vicinorum regum,
regna minui, nec meum crescere? qui modo etiam XINUM filium ami-
si, à CI rege luculentà clade affectus, coactusque, terris aliquot in hostis
ditionem concedentibus pro pace supplicare? Sic locuto regi occurrens
MENTIVS, Scio, inquit, optime rex, te militari re gaudere, cum primis
itaque similitudinem è militià petitam, oro, quaeso, ut audias. Audito
tympanorum, tubarumque, & armorum strepitu, ad primum impetum omnis
ex una parte terga vertit exercitus; abjectis etiam armis, ut velocius fuge-
rent. Militum pars dena stadia profugerant; alij quina; alij bina; alij de-
nuque unum. Tum qui fugam intra stadium quintum continuerant, eos
ridebant, qui decem stadia profugissent; et qui duo, eos qui quinque; qui
verò unum, hos, qui duo, ignaviam ac metum exprobrantes alteris alteri.
Qua tua, rex, de hoc facta est sententia? Male omnes egerunt: subjicit
rex, Nam lucè ultimi minus fugerint, fugere tamen, haud minori pavore
marcentes, quam ceteri. Quando igitur, ait MENTIVS, ô rex, istud
intelligis, ne mirere, si regnum tuum non magis quam vicina, floret; quippe
cujus gubernacula non usquequaque bene tractas, similis unum sta-

dium aufugientibus, ut hâc tempestate suos patitur manes quodcunque regnum. Tria insuper præcipua in terrarum orbe prædicabat MENTIUS; honores in regiâ, in municipijs venerandam senectutem, & ubique virtutem.

Tria præcipua quæ sunt Mentis.

Fortitudo duplex.

Agit multa & pulcherrimè de animi motibus componendis, & de externis sensibus; ubi de constantia ac fortitudine mirabiliter disputat. Fortitudinem in internam & externam dividit. Illam in eo statuit, ut vir fortis nihil formidet aut horreat, nec de victoriâ dubitet: vultque omni timore hominem carere. Fortitudinem verò externam in eo ait esse positam, si quis nihil injustum, nihil rationi absonum egerit; injustum autem vel à ratione alienum aliquid patrare, debilitatem vocat.

Mentis dogmata.

Scripsit etiam de naturâ librum, ea complexum, quæ de illâ cum CAUTIO Philosopho disputaverat. CAUTIO de ipsius essentiâ, MENTIO verò de efficientiâ atque in bonum propensione loquebatur; verbis diversis, eâdem sententiâ. Agebat igitur, naturæ tam esse proprium, efficere bonum, quàm aquæ descendere; malum autem efficere non esse secundum naturam, nec ab hac velut à causâ malum procedere, nisi invitâ & repugnante sibi metipsum; quemadmodum aqua contra suam indolem, nec nisi vi propulsa in altum nitatur. Sed hæc de MENTIO sufficiant; cujus aliqua dogmata religioni Christianæ maximè apud Sinas hodiè que officiant; præsertim illud, quo statuit, esse satius, concubinam accipere, quàm carere prole: quam infelicitatem ait esse maximum crimen læsæ pietatis, quæ debetur parentibus. Quod ne fiat, modis omnibus allaborandum esse, ut parentum senium gignendis nepotibus oblectent. Habet insuper alia quædam, à quibus apud ipsos etiam Sinas malè audit, illud imprimis agrè ferentes, quòd malos reges latronum nomine, non regum appellat.

Chungciij Philosophi, omnia metuentis.

His MENTIO temporibus aliæ quoque Philosophorum variæque sectæ floruerunt. In his una CHUNGCIJ cujusdam erat, nihil fas attingere statuentis, quòd injustum aut ab injusto esse suspicaretur. Quare nec paternam domum inhabitabat, quòd crederet à malis viris ædificatam; nec cibum à parentibus aut fratribus capiebat, iniquè partum timens. Invisensque aliquando ad matrem, cum par natum videret fratri dono datum; eam sic affatur. Vide, ne donum hoc ab injusto sit, vel ob causam injustam, quin potius eas domino suo restituite.

Mater

Mater id facturam se pollicita, clam filio jugulat ex ijs alteram, co-
ctamque apponit. Ille captionis ignarus, indulgebat genio, nihil
suspiciens injusti, cum ecce frater illius adest, ac ridens, *Hem, frater!* *Explosa.*
inquit, & tu comedis anates, quas tam scrupulosam aequitate vis restituere?
Quo ille audito celeriter e domo se proripuit, comestamque carnem
procuratam vomitione rejecit, nefas existimans retinere stomacho,
quod cum injusto poterat esse conjunctum. Hanc suam calumniandi
miseriam irridens MENTIVS, *Ab uxore,* inquit, *apposita comedit,*
a matre nequaquam; rustici domum habitat, paternam minimè. Unde
verò novit, uxoris omnia justa esse; ac rustici domum ab omnibus probis
adificatam? non deseritur justum, si non admittas, agasve, quod injustum
esse, scias. Sin autem de singulis rebus dubitandum, ut vult CHUNG-
CIVS; erit necesse, ut vermiculi evadamus, quæis passum terra domum-
que præbet, injusti nihil utique suspicantibus. In reliquis enim utensilibus
nunquam aberit suspicio latentis periculi.

Memini me legere, ni fallor, in Laërtio, ad ludos olim Olym-
picos e Scythiâ venisse quendam Philosophum, qui totâ stupente Græ-
ciâ suis sibi manibus ipse confecerat omnia, quæis utebatur. Hujus-
modi secta MENTII quoque temporibus in Sinis erat. HIUINGUS
enim quidam cum discipulis non paucis hanc vitæ rationem se-
quebatur. Vestes e panno, quem texebant e pexis herbis; calceos
e sparto, culcitam e stramine sibi conficiebant. Alimenta colendo
agro parabant. Erat hoc eorum præterea placitum, ut nullo inter ho-
mines discrimine, omnes essent æquales, nullum imperium, nullum
obsequium, tributa nulla, imò nec pecuniâ. Procul otium; atque ut
omnes necesse habent comedere, sic decreverant, ut omnes quicumque
possent, opus facerent. Omnia volebant omnibus esse communia, &
ab alio quemque accipere, quæis indigeret, ac vicissim dare, nemine
repugnare vel negare auso. His talibus effecturum se sperabat, ut
omnes doli atque fallaciæ ex orbe terrarum tollerentur. Contra quam
sectam prolixè disseruit MENTIVS, ac primùm ostendit, in orbe
necessarios esse alios, qui mente; alios qui manu laborent. Illis re-
rum majorum curam attribuit, his minorum. Mente laborandum
ijs, qui scientijs ac virtuti student, ut omnibus profint; manu verò
mechanicis rusticisque. Tum conveniens ait esse, ut illi ab his alan-
tur, quippe quos doceant ac regant. Hinc tributa pendenda esse con-
ficit, quorum usus sit, sustentare Præfectos, & malis reipublicæ, qualia
sunt

*Secta Philoso-
phorum labor-
visæ.*

*Cui omnia
communia.*

*Refutata
à Mentio.*

sunt bella, occurrere. Multa denique proponit eorum exempla, quibus ad pauca tantum agri jugura colenda nunquam otium fuit, universæ reipubl. prodesse studentibus, mortalium bono, quibuscumque male agitur, ubi summa rerum labat. Hoc enim verò magnorum virorum opus esse, hunc laborem; afflicti contra, quod pauca terra jugera obsolescant incultaque sint, eam hominis plebeji & agrestis tristitiam esse.

*Itij Philo-
phia aequalem
amorem sin-
ensis*

In aliâ hæresi fuit ITIUS Philosophus & antiquæ MEI sectæ reformator. Huic placebat unum inter omnes homines atque communem amorem esse, ita, ut nemo plus parentes, quam consanguineos amaret, aut reliquos homines; sed prius tantum ordine, non item intentius. Improbat hoc extremum MENTIUS, arguens hinc, amoris in homine duo fore principia; unum quo prius, alterum, quo intentius parentes diligendi, quod à rectâ ratione sit alienum. Unum enim duntaxat amoris à Cælo nobis indictum esse principium, quo amore simul omnes eodémque tempore complecti liceat, etsi adversus parentes sit ac consanguineos intentior. Atque de Philosophis Sinensibus satis ferè, imò pro tempore nimis fortasse multa diximus. Omnes enim hæc sectæ jam interiere, unâ tantum literatorum reliquâ, de quâ sub CONFUTIO est à nobis narratum.

*Sucini Philo-
sophi fastus.*

Repulsa.

Vindicta.

Consilium.

Iisdem temporibus CINUM regem convenit SUCINUS, Philosophus supra modum arrogans, & artis fiduciâ subnixus, ei suam operam spondit; viam ac rationem ostendens, qui totius imperij perturbatori à se spreto mox abitum imperavit. Ille injuriæ impatiens in vindictam exarsit eoque, ut iræ suæ, quacunque ferret occasio, litare certum ei esset, etsi totius regni exitio. Ingentem igitur tragediam fallaci facundiâ, quâ pollebat, orsus, totam ferè Sinam omnèque regulos perturbavit. Primum egressus regno, per CHAO, regnum iter habens, ad UENCUNGUM regem, cui parebat YEN regio, contendit; & ad ejus amicitiam obrepens, captatâ occasione sic eum alloquitur. *Quod regnum tuum tibi tranquillum sit, nec arma CINI regis infesta, rex optime; CHAO regi debes. Hic enim inter te CINUMque medius est pro muro tibi. Restat hoc unum, quo diturnitati civitatisque tranquillarum magis consulas, ut ad ejus amicitiam te ac necessitudinem aggredes, eo pacto, ut mutuis vos armis instantes, simul etiam CINI regis potentia restatis. Placuit UENCUNGO consilium; ipsum.*

ipsumque SUCINIUM ad hanc societatem firmandam amplam cum ^{Legatis.} potestate legat. Qui postquam ad CHAO regem pervenit; è dignitate rem agens, ita locutus est. *In medio positum & apertum est, rex, inter ea, qua vergunt ad orientem, nullum regnum tuo firmitus esse, nullum potentius. At illud quoque fatendum est, quia CIN regnum est ei confine; periculis opportunum, nec nunquam satis cautum esse rebus tuis. Non enim te fugit, quam avarâ destinatione CIN immineat imperio; si tamen transitus per nobilissimam ditionem tuam sit et clausus, nunquam par ad spem victoriae. In omnem igitur eventum viribus oportet instructum esse te; qua ut sufficiant tibi, eâ de causâ YEN rex ad te misit me legatum, offerens arma sua, si forte CIN bellum moveat. Sin animus est, non ut tantum resistere, sed etiam invadere penitus delendum; mea fert sententia, GUEI & HAN reges ut ad societatem fœderis invitemus. His namque debes, quod ab illo nihil adhuc experta sit hostile dissona; satis gnaro, non passuros, occupato regno tuo, se tantas vires colligere. Quae cum ita sint; quod magis in tranquillo vivas, societatem illorum ambiendam, icendum fœdus censeo, ut unius conatibus obviam eatis omnes, communibus armis tutiores futuri. Quod uni suavit SUCINIUS, persuasit omnibus. Eo enim auctore quatuor reges societatem ac fœdus iniere; ZU & CI regibus insuper traductis in suam sententiam. Percusso fœdere SUCINIUS, tanquam ejus dux & author, apud regem substitit; ibique allaboravit atque effecit, ut omnium regum copiarum convenirent.*

Posteaquam CIN rex compositum in se fœdus audijt; æstuans contemplatione periculi, summè studuit illud antè distrahere, quam coirent exercitus. Ac primò reges Orientem versùs remotiores missis legatis ac muneribus, ad fœdus delerendum sollicitans, CI & GUEI reges ab armorum consilio revocavit. Nam & CINUM timebant, viribus potentem ac robore militari; & legatorum muneribus exquisitisque rationibus flexi, cum præterea longius abessent, facile neglexerunt fœdus. Dein eodem tempore, magnâ celeritate collecto ingenti exercitu, repente, ne fœderatis regibus conveniendi spatium esset, CHAO regnum ingreditur; obtendens, invidiæ vitandæ, non hostem se venisse, sed ut ab hoste pœnas expeteret ac turbatore regnorum. SUCINIUM notabat, quo necato vel proscripto non dubitabat, fœdus nullo negotio solutum iri. Oppressus inopinato malo CHAUS, ac tantam belli molem in se unum conversam videns, CI GUEI que

Interitum.

regum fide primùm conqueritur. Qui cum adesse nollent, quòd iniquum esse dicerent, subditos suos **SUCINI** unius hominis causâ vexari; rex omnem iram in Philosophum, ut malorum omnium causam, vertit. Is conscientiam sceleris sibi timens, orat, ut legatus ad **CI** regem mittatur, vacillantem amicitiam stabiliturus, atque ut inde mitterentur auxilia. Quò postquam pervenit, regis jussu captus, ac velut reipubl. turbator, impostorque morte multatus est. Cujus rei nuntio ad se perlato **CIN** rex, victorem exercitum quam primùm redaxit domum, ne, si proferret armorum felicitatem, aliena regna videretur, non justam à **SUCINIO** ultionem expetiisse. Quam opinionem nisi evelleret ex hominum animis; nihil proclivius erat quam aliorum regum arma in se foederâque concitari. Præfens tamen scædus hac abstinentiam convulsum est. Hæc acta sunt anno istius Imperatoris septimo atque trigesimo.

Verùm non diuturna quies ea regibus fuit; instaurato inter eos foedere, sociâque contra **CINUM** arma ferentibus. Unus **CI** rex ad eorum causam se non acclinaverat, quâ de re infra docebimus.

TRIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR XICINIUS.

Imperavit annis VI.

*Cyclo 40. anno
38. ante Chri-
stum 320.*

XICINIUS HIENI filius, solùm Imperatoris à patre nomen accepit, nullâ re gestâ posterorum memoriæ commendabilis. Quanquam non defuit ei crescendi è regum discordijs occasio; nisi pro virtute ignavia fuisset, insigni majestatis injuriâ.

*Bellum & v-
doria unius
regis adversus
quinque.*

Quinto hujus Imperatoris anno, postquam **CINI** regis potentia ceteris regibus jam formidabilis esse cœpit; quinque simul in eum conjuravere, **ZUUS**, **CHAUS**, **HANUS**, **GUEIUS**, **YEN**. Contra quos omnes collectis copijs ac viribus **CINUS** profectus, atroci commissâ pugna quinquum exercitum fudit, ingenti eorum strage. Hominum triginta millia cæsos reperio. Et si **CINUS** victoriam prosequeretur, ad quinque regna potièda patebat ei plana nec uspiam impedita via. Sed ille tum quidem compescuit impetum victoriæ, regibus pacem orantibus

grantibus id tribuens; & quòd affulgeret occasio novas regiones ad Occidentem versùs occupandi, quæ dici vix potest, in quantum suas vires auxerit. Ex hac tamen, quam reportavit à regibus victoriâ gradum fecit ad omnem subigendam Sinam C I N I regis familia. Sed hac in præsens relicta, illum in Occidentem sequamur.

His temporibus regiones Occidenti obversæ, quas nunc ambitu suo S U C H U E N provincia complectitur, nondum imperio Sinico annumerabantur. In illis dominium penes duos dynastas erat; quorum alter P A, alter X O vocabatur. Ii sub hoc tempus acri diuturnoque bello inter se distracti, quòd utrique C I N regnum erat vicinum, missis separatè legatis C I N U M regem rogant auxilia. Opportuna regi legatio fuit. Nam ob eas regiones, ut est dictum, cum devictis quinque regibus pacem fecerat; spe duplici jam subnixus, & ferendis alteri suppetijs, & alteri negandis, sine dubio victor. Et steterè pro P A contra X O, regis arma, misso exercitu, cui Z O U M, Præfectum militum, ducem præposuit. Id ægrè ferens C H A N G I U S, & ipse regiarum copiarum Præfectus, sive quòd eum honorem suis meritis deberi crederet, sive quòd ex alieno bello nihil emolumenti regi suo speraret, an quia mallet in reges arma protolli? sic C I N U M alloquitur. *Minimè te fugit, optime rex, honores, famam & magni nominis existimationem in vestris aulis esse quærendam; in nundinis contra mercimoniisque lucrum. At nunc regna sunt, imperiûmque adeò ipsum venale. Hic, si potentia prolixior, si nominis celebritas est cordi, mercare, laxaque impetum armis victricibus, per quæ non est ambigua tibi ad imperium via. Cur elabi finis felicitatem sponte venientem è manu? ecquod tibi negotium cum terris barbaris, cuius obsequio se prosternit id, quod est majus terris omnibus? Optarem sanè, ô rex, H A N regnum potiùs abs te occupari; quippe quâ patet aditus atque successus ad summum fastigij. Quòd si tibi lucrum erit, uti debet esse, cura; na tu non omnes modo merces in his nundinis, sed ipsos etiam mercatores facies juris tui. Atqui Z O o mens alia fuit, & Qui regnum, inquit, vult opibus crescere, terminos ejus ampliare atque proferre debet; qui verò fortes optat generosque milites, frequentem populum eumque divitijs abundantem ut habeat, operam dare; qui densique regnare cupit, in augendis perficiendisque virtutibus occupari. Hac tria, qui consecutus erit, is facile potietur imperio. X O regnum à Sinarum regnis diversum, abundat quidem divitijs; verùm tyrannicè, impetûque magis, quàm ratione gubernat populos.*

pulos. Illo triumphato sanctisque moribus exulto, in melius traducti regni nomen habebimus, & ingens ex eorum opibus compendium. Nemo nobis invidet, nemo indignabitur, non aliam ob causam illud in ditionem redigentibus, quam ut barbaros ejus mores Sinicis legibus mitigemus. Contra si HAN regnum subactum inus, totius orbis in te concitabis arma, pij quoque regis amittendo nomine, ac nullo fortassis emolumento, cunctis regibus in nos atque ipso Imperatore consurrecturo. C I N U S haud aspernatus recta suadentis orationem, duceret ergo in X o exercitum, imperavit. Quod & fortiter ab eo præstitum & feliciter, occupato toto regno interfectoque rege. PA vero, ut inter eum regemque C I N U M convenerat, ultro in illius imperium clientelamque concessit.

Inter hæc G U E I rex è vicinitate C I N I post acceptam superiorum cladem sibi ac suis rebus timens, ut in quiete & otio regnaret, nec de toto regno periclitaretur; ei se tributarium fecit, omne obsequium promittens non aliter atque Imperatori, simul & amicitiam illius ambiens. Omnia C I N U S ei tribuit, maximè lætus, per amicum jam tributariumque regnum facilem sibi patere transitum ad reliqua Orientis regna subigenda. Quod & factum, ut sub insequenti Imperatore videbimus.

TRIGESIMUS SEXTUS IMPERATOR F O U S.

Imperavit annis L I X.

Cyclo 40. anno
44. ante Chri.
anno 314.

FO U S X I C I N I I filius multis quidem annis Imperatoris nomen habuit, at nullo splendore majestatis; amissis demum omnibus, à C I N O rege captus, & in ordinem redactus, ut ostendetur infra.

Primo hujus Imperatoris anno C I N U S per tributarium G U E I regnum iter habens, contra C I regem arma movit, palàm prædicans, Sinarum se imperium occupatum ire. C I U S hosti tanto impar, quò tamen ei resisteret, L u regem sollicitat, conjunctis viribus vim depulsus. Præterea missò ad Z u regem legato rogat, ut C I N regnum invadat, debilitandæ regis potentia, copiisque divertendis. Pollicito

Z u

Zu rege suppetias, C I N U S rerum suarum trepidus, in id studio omni incubuit, ut amicum sibi Z U U M fervaret, novamque societatem distraheret. Ad eum igitur & ipse legatum mittit C H A N G I U M præfectum magnâ prudentiâ nec minori rerum usu insignem. Hic ubi pervenit ad regem, Ad te, inquit, C I N U S frater tuus, rex meus me misit, amicitiam tuam expetens; simul ut à C I rege, ut hosse suo digrediarer. Quod si poterit abs te impetrare, regni sui, quâ tuo vicinum est, partem offert stadiorum sexcentium; ac præterea C I regis filiam excellentissimâ forma, quam tenet adhuc in regiâ suâ, captam bellis superioribus. Hæc pauca regi legatus; at Præfectorum animis longè prolixius atque facilius incubuit, eorum præsertim, quorum gravior erat autoritas apud regem. Plerosque ferè omnes muneribus corruptos eò inclinavit, ut eorum instinctu C I U S cum C I N O pacem vellet. Hic enim verò triumphare gaudio Præfecti omnes in concilio præter unum C H I N C H I N U M, qui demisso vultu gestuque tristi, secus sententis indice, regis inconstantiam haud obscure damnavit. Et ille hoc animadvertens, causam ex eo sciscitatur, cur unus aliorum non sequatur sententiam? C H I N C H I N U S quod mutis antè signis ostenderat, nunc ore promens, Quod te, inquit, ô rex, afficiat honore C I N U S, astimètque magni; causa inde est, quia tibi cum C I rege fuit amicitia. Nunc repente cum fortunâ suâ mutatus suadet, ut eundem deseras. Ego verò etiam atque etiam considerandum putem, quò C I N U S hac petitione spectet, quidque velit. Partem promittit tibi regni sui, si jus amicitie violes. Magnifica promissio! sed vereor, ut fucò careat. Ni me fallit opinio mea, suis rebus studet non tuis; eò tendit, id agit, ut, quâ regnas Boream versùs, C I U M hostem habeas, quò dein expeditius ipse per occidentalem tractum subeat tuum regnum. Omnino displicet hac pax mihi, quæ sine magno periculo tuo coagmentari non potest. Timeo, ne utrumque hostem tibi hac amicitia facias. C I U S sanè fidem tam leviter abs te fractam, non feret; & ubi diffidet rebus suis, ad C I N I se amicitiam conferet in perniciem tuam.

Salutare sine dubio consilium erat; sed neglectum tamen Z u regi, plurium sententijs adhærenti Hanc autem amicitiam discidisse, visa C H A N G I O pars victoriæ; cujus spem ut exaggeraret, inter Z u u m ac C I U M excitatis insuper odijs bellum hac arte conflavit. Multos dies in urbe Z u i regiâ moratus, nunquam regem adiit; questus etiam privatis sermonibus, eum non verè C I i amicitiam videri,

*Erant Changj
legati.*

sed simulatè tantùm exuisse. Parum ipsi fidei habendum; quin timendum potiùs, ne acceptis à CINO rege terris malè diruptam cum CIO societatem conglutinet denuo consocietque sua cum illius armis. Zuus à corruptis Præfectis eà de re admonitus, si illud est causæ, inquit, quòd CHANGIUS me non conveniat, differatque promissa regis sui, quia timet, ut CI regis amicitia penitus renunciaverim; faciam, ut intelligat id à me cum fide factum. Itaque ad Aquilonis regiones primò ponit præsidia; deinde misso legato condiciones pacis apud CIUM rescindi jubet; imò papyrus, in quâ erant exarata, inspectante rege concerpi. CIUS acerbitate insolentissimæ contumeliæ accensus, easdem pacis condiciones, quas penes se habebat, scindit, iraque fervens, legato ZU regis jussu facessere, mox ad CINUM ipsè legatum dimittit supplicem ac pacem oraturum; GUEIQUE regis exemplum, secutus, ultro se illi stipendiarium facit, sine vi, sine armis, ex unius CHANGII consilio ac fraude potiùs in tantum crescenti. ~~Ita~~ demum CHANGIUS, ubi destinata processerant è voto, discedit è ZU regno, ducens assignatos sibi homines secum, quæis promissa terræ CINÆ stadia sexcenta traderet. Sed ingressus regnum, jamque in tuto agens, ridet comites suos, & *Accipite*, inquit, *hæc sexcenta terrarum stadia*; (montem digito monstrans) *quæ regi vestro promissæ*. Hunc in modum delusi ad suum regem redeunt, admonentes de CINI perfidiâ. Qui ultionis inardescens cupidine, quàm primùm infert ei bellum; at regnum ingressus, & ab ejus Præfectis superatus, ignominiosam sibi, sed necessariam pacem petijt. Quod sanè bellum nunquam suscepturus erat, si CHINCHINO paruisset, saluberrimè suadenti, ut CIO potiùs, quàm CINO intentaret arma. *Satius mihi videtur*, ajebat, *ut CIO molire bellum, quàm finem ponas amicitia, quæ cum CINO tibi adhuc est in integra. Plus enim inde terrarum sperare licet, quàm si ab eo sexcenta stadia accepisses*. At ille, velut antè bene monentem spreverat, ira nec jam salubris consilij patiens fuit, magno suo malo.

Interea CIUS omni metu solutus, quippe qui jam in CINI regis esset fide & clientelâ, accitis ab eodem auxilijs adversus YENEM regem arma captat. Nec CINO improbata ea molitio, cujus consilium eò spectabat, ut regna mutuis regulorum armis fessa postmodum invaderet, ipse vel in clientelam acciperet. Ac CIUS quidem secundo Marte usus, YENIS totum propè regnum occupavit; quem denique

que commissio apud regiam urbem proelio victum morte affecit. Erat ei filius jam ætate provecior, CHAUS nomine. Hunc igitur exercitum profugati reliquæ civitatesque hosti resistere adhuc ausæ, patri subrogant; egregiâ indole, animique magnitudine hosti, etiam victori parem. Post variam belli fortunam obvénit CHAO victoria; devictusque proelio CIUS regno pulsus est. Adspirabat ad alteram victoriam CHAUS, ipsum CI regnum destinans armis palmaribus pretium; sed, quia CINUM timebat, suspenso impetu haud dum maturo, intra sui se regni fines continuit.

Illud potius est visum, ut ejectis, qui supererant hostibus, late vastatum afflictumque paternum erigeret regnum, cui rei optimos undique milites ducésque collectos liberaliter ornatéque tractavit; invitatis ad se præterea varijs illo ævo præcipui nominis Philosophis. & ubique diditam ejus liberalitatem atque munificentiam sponte sequentibus. Inductus est ad hoc consilium à COQUEIO Philosopho, qui aptam ad rem præsentem narrans historiam, Rex quidam gaudebat olim, inquit, equis plurimum, quos undique adductos emebat, quanto vis pretio. Eaque propter homines certos è suis subditis in externa dimittebat regna, qui optimos equos quærerent, & in ijs unum præcipuè, quem audierat velocissimum esse atque ante alios generosum, & intra viginti quatuor horarum spatium mille cursu stadia emententem. Quo denique reperto, sed jam mortuo, ne prorsus vacui redirent domum, aureis quingentis emunt ejus ossa, regique afferunt. Miratus ille incitissimam emtionem, primò irascitur; mox tamen audito eorum prætextu placari se finit, hanc facti sui rationem reddentium. *Nos, inquiebat unus ex omnibus, nos, ô rex, omni quidem diligentia quæsivimus, quem jusseras, equum adeò velocem eundemque vivum nullum invenimus; scito tamen, vivos ejus indolis ad te brevi adductum iri. Cùm enim percubuerit te vel ossa tantis emisse; profectò mercatores majoris lucris cupiditate alleli minimè cunctabuntur vivos adducere.* Acquievit his dictis rex, eodemque anno tres emit equos, qui ultro adducebantur, eadem velocitate, quàm fuit alter, quem frustra quæsierat.

Admonitus hac narratione CHAUS, quanto in honore habendi essent magno & excellenti ingenio peregrini; advenientes peregrè doctos homines benignè ac liberaliter excepit. Quo factum, ut quàm plurimi confluerent; quos inter YOUS nominatur, cujus operâ quantum usus fuerit, quàmque res præclaras gesserit, infra memorabimus.

Y. 2.

CINUS.

*Historia de
emptu equi
ossibus, & em-
ptionis causâ.*

CINUS interea CHANGIUM sibi perquam fidelem cum legati potestate reges omnes adire jubet atque authorem esse ut sibi tanquam Imperatori sese subjicerent. Id si fecissent, promittebat eorum ditio- nes in clientelam se accepturum; sin abnuerent, exitiale bellum ac vastitatem minabatur. Jamque nimia ejus potentia plerisque formi- dolosa erat; cum insperatâ morte vitam simul & imperium, quod ad se trahere nitebatur, amisit. Cujus filium, quem patri nec belli nec pacis artibus parem futurum crederent, omnes deseruere, antiquo fœdere instaurato conjurantes in illius perniciem, si cui eorum tenta- ret bellum facere. At filius etiam patre fortior, avidiorque imperij, cognitioque fœdus contra se coaluisse, ac regulos patris sui clientes à se descivisse; confestim adversus HANUM regem cum ingentibus copijs mittit Præfectos suos, & JYANG nobilem urbem, in qua magnum erat momentum ad subigendum imperium universum, obsi- det. Quinque omnino menses tenuit obsidio, tantumque laborem, frustra iusserant missi duces; cum formidandus adest fœderatorum exercitus. Quem tamen CINUS, haud sanè ignavus aut timidus adolescens omnibus collectis viribus, eodem loci fortiter excipiens collatis utrinque signis victor, cecidit hostium supra sexaginta millia. Tum demum obsessi factâ deditioe seque & urbem tradidere regi. Cius QUEI usque reges sub imperio victoris obedientes se futuros denuo promittunt, præteritoram veniam rogantes. Quam ne CI- NUS negaret, magnum & anceps bellum fecit, quod in occidentali ejus regno exarserat. Nam exteræ gentes aperto per TANYU re- gnum transitu, jamjam ipsius regno imminebant. Quamobrem omisâ victoriâ, ut illis iret obviam, tutiora sequens, maximam exer- citus partem reduxit, compositâ cum regibus pace. Sed qui hostes po- terat vincere, nec armatos exercitus timebat; ab amicis propemo- dam subversus est, cum amplissimi regni amittendi periculo. MEN- TANGKIUNI cujusdam irâ. Ille quidem erat è CI regno oriun- dus; sed ob egregias naturæ dotes, & sapientiæ opinionem apud CI- NUM regem proximè superiorem ad summos honores pervenerat. fa- ctus Colaus. Sed enim quod plerumque solet, novus rex patris Præ- fectos parùm æquis oculis aspiciebat, & minimè omnium summum Præfectum MENTUNGKIUNIUM. Erga quem exploratâ regis vo- luntate, qui ejus felicitatem ferre non poterant, nec hominem exte- rum primam occupâsse dignitatem; apud regem in perfidiæ suspicio- nem

*ingentis
victoria.*

nem vocant, pretextentes, *Eum è CI regno esse, pro CIO multa agere. Timendum, ne, si luceat occasio, amore patriæ aclus in transversum, CINNO exitum moliaur. Denique homini extranco parum fidendum.* Pronum erat suâ sponte ac præjudicio incumbentem in ultionem meditati sceleris impellere. Itaque summâ eum præfecturâ primò movet, alio suffecto; ruentemque delatores & invidi varijs querelis multorumque criminum suspicione oneratum, ut assolet, in ultimum conantur exitum provolvere. Quæ ille omnia, & pejora etiam sagaci metu præcipiens, fugâ, cantantis galli beneficio, salutem invenit. Alij dicunt, hominem fuisse unum è comitibus MENTANGKIUNII, *Fuga galli cantu pro-mota.* qui cantantem gallum artifice linguâ imitabatur. Ea res accidit in hunc modum. Noctu quâdam fugienti transeundum erat propugnaculum. In eo mos erat, ut portæ non aperirentur nisi ad galli cantum. Hujus moris haud ignarus MENTANGKIUNIUS, ut insequentium se manus effugeret, multò ante galli cantum vigilabat ad portas. Jamque imminebant, qui ad eum capiendum erant missi. Quo in rerum suarum articulo deprehensus, ex ultimi discriminis ictu consilium cepit, vel gallum, quem secum habebat, nescio quâ arte sibi canere jubens vel imitans ipse canorum animal. Galli quidem, qui erant in propugnaculo, cognatæ vocis excitati præcentione respondebant, ut solent; & præsidarij tempus aperiendî portas esse rari, nilque doli suspicantes, MENTANGKIUNIUM transmittunt, insequentium securum.

Hic itaque acceptæ injuriæ dolore calens, primò CI regem suumque, ne CINO tributum penderet, ab eoque secederet, impellit. Deinde CI. GUEI & HAN reges ejusdem suasu, suam insuper operam appromittentis, missoque maximo exercitu non dubij victoriæ. Intenderatque spem eorum hostis ipse, districtus alijs in occidente bellis, & agrè tantis viribus par. Quò facilius ei, commisso per Præfectos prælio, victoriam extorsit MENTANGKIUNIUS; iniquis etiam conditionibus ad tres reges missâ legatione pacis gratiam ab eis ambientibus. Dissuaserunt multi Præfectorum; nec enim vires defuturas sibi, quibus tres regulos vincerent, si modò tantum temporis detur, quantum erat ad milites à tantillâ clade colligendos necessarium. Rex CINO autem maluit singulos reges in breve tempus aliquot terris ac libertatis umbrâ frui, quàm summam rerum in discrimen conjicere. sed Præfectorum consilio favit regum superbia, MENTANGKIUNIUS

NI O auctore pacem cum CINO respicientium. Quâ repulsâ magis ille roboratus, CROCEO superato positisque in occidentali litore castris transitum regibus occlusit. Ea demum fuit ad pacem via; in quam, ubi transire diu, sed inani contentione tentaverat, consentire reges hac conditione; ut, quidquid terrarum CIN rex haberet ad usque CROCEI fontem, illis cederet. Annuit rex, pacemque necquicquam contrâ nitente MENTANGKIUNIO obtinuit.

Sunlungi Philosophi thesis.

His temporibus claruit SUNLUNGUS quidam Sophista; cui multum loquentiæ, multum astutiæ, sed sapientiæ parum. Is tamen in publico Philosophorum conventu solus sustinuit hanc thesin, Hominem tres aures habere; & illam, quâ audimus, aliam esse à duabus, quas videmus. Eaque de se tantâ veritatis imitatione disseruit, ut nemo quisquam ei contradicere sit ausus. Unde cum quis impossibilia vult probare vel rationi repugnantia, ex proverbij consuetudine dicitur a Sinis, de tribus auribus disputare.

Proverbium.

CI rex postquam CINO secesserat, sui que jam juris erat, in SUNG dynastam bellum sumit, gnarus militiae, ac simul iniquis; devictumque omniditione exiit. Nec contentus tot terris, & victoriâ elatus, ZU regi bellum facit, Imperatoris nomen affectans. Sed qui aliena quærebat, etiam sua vitamque ipsam amisit. CHAUS enim rex YEN, quo de suprâ docuimus, ubi regem CI alijs distentum bellis vidit; cum YOYO summo Præfecto agitaris de eo debellando consilijs, quantum maximum potuit exercitum conscribit, cui summâ cum potestate YOYUM præposuit. Adhæc GUEI & HAN suppeticas petenti miserunt; cunctis, quod CIUS Imperatoris nomen usurparet, indignantibus. Auctis igitur copijs YOYUS CI regnum invadit, ingenti exercitu terribilis. Quem quidem CIUS collectis omnibus viribus excepit, & ad ripam occidentalem CI fluminis, à quo regno nomen, XANTUNG provinciam transfluente, congressus acie, horrendam

Ingens clades.

cladem accepit, aliquot centenis hominum millibus caesis; ipse cum paucis fugiens, evasit. Nunciatâ strage regnum omne miscetur. Invadunt urbem regiam hostes ipsi, captamque diripiunt, pretiosissimamque ad YENEM regem transmittentes ex opulentissimo regis palatio. Tum YOYUS insperatæ occasionis luce victoriam longius latiusque differendam ratus, missis varijs ducibus, cunctas ferè CI regni urbes ad deditionem pronas occupat munitque præsidijs. MINIUS autem (nam hoc erat CI regi nomen) ad australes plagas KIU dictas,

ZU

Zu regno vicinas, se recepit. Inde ab rege petita illati belli venia, multa que promittens, ab eo flagitat auxilia. Zu rex occasione rei bene gerenda latus, quippe qua Ci regnum occupari poterat per speciem auxilij, NAOCIUM mittit iusto cum exercitu. Ille ad se invitat MINIMUM, obsequium omne promittit, at venientem perfide capit. YENEM deinde regem de regni partitione allocutus, MINIMUM, majore se perfidia maculans, necat. Ita Ci regni terras, qua ad Austrum jacent, Zu; qua ad Boream, YEN, reges inter se partiti, ex unius ruina suo uterque regno firmamentum quaesivere.

Perfidia per speciem auxilij.

Erat eadem tempestate in Ci regno Philosophus quidam UANGXOUS nomine, virtutis ac sapientiae fama inclitus. Hunc YOYUS omni modo ad sui regis obsequium pellicere, missis primùm literis perquam honorificis eum ad se invitans; recusantem verò tanquam visurus ipse coram conventum velle. UANGXOUS contra illius vitare conspectum, nec usquam parere. Tandem aeger inexpectata cunctatione YOYUS, regionem, in qua Philosophus agebat, milite cingit, ultima minatus, nisi quam primùm adsit, blandus tamen simul atque ad magni nominis praefecturam invitans. At UANGXOUS & minis & blanditijs intactus, maluit in sui regis obsequio mori, quam ad YOYUM accedere; laqueo fidei suae teste vitam finiens. Miser haud dubie, ac nihil minus, quam Philosophus; facti tamen laudatores etiam inimicos habuit, more Sinico, ejusmodi fidelitatem in suos reges permagni aestimantium. YOYUS ipse honorificam sepulturam affectum, monumento insuper ornavit, ut insignis fidei ad posteros exemplum. Fuit hoc olim, & est etiamnum ex parte sollemne Sinicis Praefectis fidelioribus, ut mortem sibi conciscant, ne veniant in manus alicujus, qui est in sui regis hostium numero, eique servire cogantur. Hoc enim a Sinis maxime probrosum habetur, si cum rege suo mori non praoptant, a quo praefecturam acceperant, quam regi victori servire, illique subjectos esse. Itaque satius est quam plurimis, gloriose perire (ut ipsi putant) quam hac perfidiae ignominiam notari. Hinc statuis, hinc fanis ad posteritatis memoriam propagant atque produnt ejusmodi fidem Sinæ, quam inter primas summâsque virtutes ponunt. Vidimus hac ætate multos, quibus potior erat mors vel voluntaria, vel à Tartaris crudelissimè oblata, quam ut illis se subicerent, eorumve ritu, imperioque caput raderent.

Yoyi Philosophi in fide sua sui regis constantia.

Et mors voluntaria.

In hunc modum Ci regnum pessumdarum à diversis hostibus,
unius

*Matrona fidei
rem Ci regi
restituit.*

unius feminæ virtus & in regem suum amor utcunque restituit. Hæc memorandæ fidei matrona filium inter regios Præfectos numerabat haud ultimæ dignitatis, SUNKIAUS erat ei nomen; occiso rege ad matrem prudentiâ & ætate provecctam confugienti. Illa de deserto rege filium increpans, & ad fortiter agendum vel moriendum pro suo rege adhortans, *Malo, inquit, mihi non esse filium, quàm infidum regi suo.* SUNKIAUS pudore affectus, ac simul à matre animatus, in publicum prouens inclamare cœpit. NAOCIOUS Zu regis militia legatus regnum nostrum contra jus fâsq; occupauit, occisôque NINIO rege scelus auxit, perfidus in utroque. *Quare cui fides in regem suum, cui regnum cordi, cui animus petenda è NAOCIO ultionis; me sequatur.* His dictis erecti multi, exponentesque se ad utramque fortunam pro libertate patriæ, de improviso NAOCII domum invadunt eumque necant. Quo facto quàm plurimi Ci regni incolæ ad SUNKIAUM undique confluentes FACHANGUM, interfecti regis filium etiam dum latitantem, creant regem. Qui Zu regis præsidij è ditione KIU nullo negotio ejectis paternum regnum jam tum ex parte restaurare cœpit.

*Fraude Toyus
ab exercitu
dimovetur.*

His auditis YOYUS, qui agebat in CI regno Boream versùs, totius regni occupandi cogitationem suscepit. Collectis ergo viribus, quanta scunq; habuit, in FACHANGUM movet. Ad primum expeditionis impetum destinata ME urbs maxima, quàm obsidione premere paranti Præfectus urbis occurrit extra mœnia. Certatum utrinque fortiter; sed cum YOYUS viribus esset ac virtute militari superior, victus ille atque interfectus est. Milites duce destituti refugiunt in urbem ac iurejurando se obstringunt antè morituros, quàm sese urbemque dederent. Ac primò ducem, cujus nutum omnes intuerentur, sibi legunt uno omnes consensu militem gregarium, TIENTANUM nomine; sed cui tunc prælio nemo, consilioque par habebatur. Interea moritur rex YEN; in cujus locum electus HOAIUS illius filius, YOYO non optimè cupiebat, nimiam ejus potentiam suspectans. Itaque nec subsidia mittit ei nec stipendia, ut solebat pater; quin etiam, quàm licuit, ejus rebus obstabat. TIENTANUS aversam regis ab YOYO voluntatem, suam occasionem ad res bene gerendas ratus, quàm potest occultè, ne quàm pateret consilium suum, per fidissimos homines sinistris sermonibus YOYUM differt eatenus, quoad famam gliscente ad regis aures jam pronas illius obrectatoribus perveniret,

niret, YOYUM cum CI rege occulta jam agitare consilia, & ab illo regni partem petere; quâ obtentâ in YENEM regem meditata procederet rebellio. Quia verò metuetet, ne rex YEN meritas à se pœnas sumeret; idcirco CI regno velut asylo se tenentem, consultò bellum trahere. Præterea CI regi non ignotum, HOEIUM ab YOYO aversum esse; magno proin opere sollicitum, & quamprimùm cum YOYO convenire velle; timere enim, ne illo remoto magis fidum ducem præficiat rex YEN. Cujus animum ab YOYO jam abhorrentem iniqui rumores eò perpulere, ut virum sibi fidissimum in regiam vocatum militari præfecturâ spoliaret, alio duce interim submisso, KIKIEO. Tum triumphare gaudio TIENTANUS, jamque victoriam sibi quanquam à potentissimo exercitu promittere; ingenti atque unicâ sollicitudine liberatus, quam YOYUS injecerat, exercitatissimus, omnibusque partibus absolutus non dux minùs, quàm miles.

YOYUS atroci injuriâ vulneratus ab rege, inconsulto juvene, vindictæ quidem impetum compescuit, traditòque in KIKIEI potestatem exercitu ad CHAO regem se recepit; ab eo perbenignè, ut tantivir nominis exceptus. At longè alia rerum facies in exercitu erat. Is enim YOYI ducis enixè amans, factique indignitatem in secessionis titulum detorquens, rumpit obsequium, deserto novo Præfecto, lectòque alio sibi duce. Cùmque secessisset illius maxima pars, ortis factionibus languebat ME urbis obsidio; quæ tamen paulò post accepto novo ab rege imperio, solutisque ex integro stipendijs urgeri denovo cœpta.

TIENTANUS interea non modò milites, sed & cives, imò mulieres quoque adhibet ad urbis custodiam. Atque ut erat futuri per sagax, omnia prævidere, quæque YENIS miles tentaturus erat in obsidione, prædicere, nullo proinde negotio eludens omnes artes obsidentium. Quâ re tantam militaris scientiæ famam obtinuit apud suos, ut jam illo duce erumpere gestirent ex urbe, poscerentque prælium. TIENTANUS videns, quantum ducis posset exemplum militiæ atque autoritas, suosque tam promptos esse, in quorum fide meritò acquiesceret, primò paulatim ex urbe aufugientium fraude subornatos, debiles quosdam viros feminasque ac pueros emittit. Qui ab hoste intercepti, res civitatis in calamitoso statu esse nuntiant; cives à deditiois consilio proximè abesse, annonæ extremâ penuriâ. His talibus auditis YENIS milites, tanquam res omnis esset in tranquillo,

*Strategema
obsessorum
ingeniosum.*

quillo, atque in manu victoria, læti ac sine curâ esse, stationes agere laxius, desidiaque & otio sese tradere. Interea TIETANUS collectis, quotquot erant in in urbe, vaccis, quarum erant plus quàm mille, omnium cornua exacutâ falce armat, vestitque panno draconem ignitis coloribus referente, illitum pice ac bitumine stramen adnectens ad caudas. His cum curâ paratis intempestâ cæcâque nocte per portas, perque alios exitus è mœnibus in id apertos, emittit vaccarum exercitum, fortissimorum militum quinque millibus sequi iussis, pendulumque de caudis stramen accendere. Interim in mœnibus horribili strepitu tympana, cornua cupreaque pelves pulsari; confusus etiam omnis ordinis sexusque clamor in cælum boare; vacca velut agitata furijs dispersa, quocumque furor impellebat, hac illac discurrere, & obvijs quibusque, quid ageretur, inscientibus, arietatis in terram, falcibus & igne cædem maximam facere. Ad terrorem præcipuè valuit earum species, quæ lemorum nocturnorû dæmonumve credita, illi nocte ac spissis tenebris omnia in majus augmentibus, obsessores ultimo pavore concusserat. Itaque milites inopinato malo attoniti, stationes deserere, dispersi inordinatque confusè hac illac discursare. Unde vel à vaccis vel à militibus, qui eruperant, occisione occisi sunt, reliquis castra impedimentaque deserentibus ac de solâ vitâ sollicitis. TIETANUS videns è sententiâ strategema procedere, repenti adest cum omnibus copijs, instatque fugientibus, & stragem propagat. Tum castra civibus diripienda permittens, ipse cum suis utens victoria, fugientes omni præcisâ morâ insecutus, intra breve tempus urbes amplius septuaginta occupavit. Hac enim nuntiata clade CI gens omnis consurgit in præsidia; necatisque aut ejectis hostibus CI regnum ad FOCHANGUM redijt, SIANGUM se inde volentem appellari. Effusis igitur omnium gaudijs è KIU ditione veniens exceptus, accepti beneficij memor, TIETANO principem regni præfecturam committit, omnem exercitum subjungens ejus imperio, nunquam marcente gloria, quâ maximè florebat, de quo plura infra.

*Lapidis pretiosi
audax
potulatio
alisa,*

CHAUS rex pretiosum habebat lapidem à Sinis Yu dictum, è quo Sinici Imperatores regium sigillû conficiunt Refert alabastrum ferè vel gagaten, etiam nunc ad Sinas à Mauris è regno Cascare afferri solitus. Sed ejus præcipuè magnitudo in pretio est; & si quadratû æquet, cujus latus unum non sit dimidio dodrante minus, tunc enim verò immensi est valoris, ac solo Imperatore dignus. Talem ergo cum haberet

CHAUS;

CHAUS; CYN rex misso legato quindecim civitates, si eum sibi tradat, pretium promittit. Quo audito CHAUS CINUM regem belli occasionem querere non dubitans, è SIANGIO consultissimo Praefecto fidòque imprimis, quid sibi agendum, percontatur. Cui SIANGIUS, *Facies, inquit, quod vules, rex; sed, si alterutrum è duobus feceris, tuo malo facies. Si enim petenti CINO lapidem negas, apud eum offensam suscipies; si oblato lapide promissus civitates tradere supersederis, primum illius animum technasque cognosces. Mihi tertium quiddam est in mentem, ut lapidem in meam, mihi fidem tradas, & vel hunc vel quindecim civitates à me repossas.* Non ægrè persuasit hoc regi; acceptoque lapide ad CINUM legati nomine tetendit. Ipse quidem regiam urbem ingressus, at in regni confinibus certos homines iusserat subsistere, illis tradito clam lapide. Posthac ad regem adiens; promissas urbes petit; quantum jus si suo regi cederet, lapidem in promptu fore. Cunctante CINO, quod à CHAO lapidem sibi dono datum iri speraverat; SIANGIUS ad eos, qui lapidem attinebant, nuntium mittit, jubentem quamprimum illum ad CHAUM referre. Ipse aliquandiu in CINI aula commoratus, tandem admonet se remisisse lapidem, eò quod nec ipse steterit promissis. Iratus primò rex, quod se inconsulto lapis remissus domum esset, mortem ei miratur. Cui SIANGIUS intrepidè, *Mihi verò pulchrum erit, inquit, pro fide adversus regem meum in fontem spiritum impendere; quod tibi visum est, age.* CYNUS cognita SIANGI fidelitate atque constantiâ placatus, muneribus affectum incolumemque dimisit. Est nunc apud Sinas in proverbio, cum rarum aliquid pretiosumque laudare volunt, ut dicant quin-

Proverbia

decim urbes valere.

His temporibus, ut dictum penès Imperatorem unà cum Imperatoris nomine insignia simul erant imperij; quin imò ea ipsa esse, quæ ab Yo facta sunt vasa, multi suspicabantur, nec vera, sed ficta atque ad illorum formam figuramque expressa, in SU lacu demersa, reguli credèbant. Quàm enim non verosimile, cum ea essent insigne imperij, maximaque apud Sinas in veneratione, nec nisi qui servaret illa, Imperator appellaretur, nullo digno operæ pretio, abjecta esse? Quare ZU rex horum vasorum cupidine allectus, & hæc & alia imperij ornamenta per vim, illato Imperatori bello statuit ad se trahere. His enim potitum Imperatoris etiàm dignitas atque majestas continuo suâ sponte sequebatur. At unus ex ejus Praefectis salubriora suadens,

Contentio pro
vasis regij.

Z. 2.

Quo

Quò tibi affectas imperium, inquit, cuius amplitudo jam vix in centum se diffundit stadia? Et, ut illud obtineas, quod incrementum accipiet inde tuo tam amplo, tam longè latèque diffuso regno? Populus, qui et parat, ad exercitum tuum adeò numerosum præter inutilem numerum, neque hunc observabilem, nihil addet. Tam tenui victoria præmio propositio, per duellu notam nomini tuo inurere non times? scio te sola Imperatorum vasa ornamentaque ambire: hac vis armorum tuorum esse pretium, ut aliorum in te regum concites arma? Quisque stabit ab Imperatore tanquam à te affecto injuriâ; quisque pro se ditissimum tuum regnum invadet. Si nunc omnes unam partemque tigridem (diminutum imperium notat) qua nulli jam usui, nec in unius cœnam sufficiant, tanto studio venantur tantum ob antiqua vasa; quid illos deinde facturos putas, postquam ea in ingenti tuo regno, velut in pinguisimo cervorum grege esse cognoverint? His aliisque rationibus rex victus Zu ab incepto desistit.

CINVS in-
sidiosa invi-
tatio.

Prudens fi-
dumque con-
silium.

Interea CIN rex confectis omnibus in occidente bellis, hostium ex eâ parte securus animum denuo ad imperium obtinendum adjecit, Commodissimus ad imperij ditiones transitus erat per regnum CHAO; cujus proinde regem studuit omni officio sibi demereri & amicum facere. At ille quamvis amicitiam non abnueret, transitum tamen negavit; aliorum regum fœdus, quod omnes inierant, in quibus & ipse, novis consilijs opponens. A repulsâ igitur ad insidias versus, cum palam non auderet in CHAUM insurgere, ne collectas fœderatorum vires in se unum armaret; simulatâ amicitia regem parat occidere quò pronior esset in vacuum regnum irruptio. Itaque ad regni tendens confinia, quàmque fieri potuit occultissimè magno exercitu vicinis in locis disposito, cum paucis dein progressus venationis specie, CHAUM regem, ut ejus conspectu fruitorus, ad se invitat, amicum amicè. Cohibuit primò assensum CHAUS, aliquid sinisterum timens. Sciebat enim CINUM regem ex occulto iratum sibi, quòd illo spreto cum reliquis regibus fœdus pepigerat. Ergo cum Praefectorum fidissimis SIANGIO ac LTEMPOSO consilia confert de eo, quod agendum esset in præsens. Illi, CINUM visendum omnino suadent, quia, si omitteret hoc salutationis officium, se illius hostem non obscure declarabat. Sed & modum, quo ire debeat, docent; hortantes, ut antè in omnem eventum filium regni successorem designet, quo facto spes omnis CINÒ præcideretur. Nam siquid perfidiosè tentaret, regnum tamen.

tamen haud vacuum reperiturum esse. SIANGIUS autem iret cum rege, LIENPOSO apud filium manente regni rebus provisuro, prout usus foret. Itaque factum, & CHAI filius in regem electus, omnium ordinum consensu dataque fide regni heres ac successor agnoscitur. Interea SIANGIUS selectissimos militum, armis clam bene munitos, seque jubet ac praecipue regem comitari, famulorum ornatu, quod tutius lateret consilium; promptos interim ac paratos ad omnia futuros, praepcepto etiam signo, quo admoniti confestim arma caperent. Ubi reges in mutuum venire conspectum; primo sese comiter consalutant. Tum deinde CINUS instructo convivio paucis suorum adhibitis, nequa in suspicionem devocaretur, inter epulas ex destinato in CHAUM regem acerbis verbis invectus, quod se deseruisset, hospitem aperta contumelia violavit. SIANGIUS, qui regi suo adstabat, semper, at nunquam magis fidus, quam cum ejus salus ageretur, de injuria, deque violato hospitij jure questus, iratusque CINUM summam libertate alloquens, *Postquam rex meus adeo tibi contemptus est*, inquit, *vide, ne hoc quinque passuum atrium tuo tuorumque sanguine paulo post nates*. His minis exciti CINI regis famuli ad arma respexere, quorum impetum tamen SIANGIUS atroci supercilio compescens incussoque terrore, ac dato signo suos in armis esse jubet. CINUS & contemptu sui furens eo magis, quod venerat a minore; quique famulos inermes esse crediderat, se potius deceptum videns, periculi praesentis imagine perculsus, ac multum timens excessit e triclinio. SIANGIUS suos injuriam ferro persequi parantes, vetuit, ne illum occiderent, sibi satis atque abunde factum dicens, quod regem suum incolumem servaverit. Nec enim eo se ad laedendum regem venisse.

CHAUS domum reversus, summam SIANGII fidelitatem aestimans, pari honore cultum, Colaum regni adjutorem fecit. Quam dignitatem habuit adeo moderate, ut a mulos quoque & culmini ejus insidiantes, comitate ac modestia demulso, beneficijs insuper amicos fecerit sibi. LIENPOSUS in primis, de cujus fortitudine, bellique peritia multa Sinae, praelatum sibi SIANGIUM indignè ferens, in omnes occasiones intendit animum aemulo superiori officendi. Quo animadverso SIANGIUS ubique congressum ejus fugere; cum LIENPOSUS palatium ingrederetur, ipse aliò diverti; ne, ut mos erat, alteri decedere ac primas dare cogeretur. Atque etiam in plateis

*Modestia
Siangij.*

curru vectus, si fortè obvium haberet, eandem ob causam declinabat. Reliquis Præfectis de hoc S I A N G I U M ut nimis timidum atque demissum ridentibus; ipse forte quâdam in eorum coronâ, *Quod nostrum regnum, inquit, est ab insidijs atque irruptionibus C I N I regio tutum & incolume, causa est illa, quia sedit hic rex L I E N P O S U M meaque unâ in hoc regno esse. Si nos duo concordia non simus conjuncti; sed studijs potius dissensionis distracti, similitates exerceamus, in quibus regni salus nititur; extremum est impendet discrimen, haud alij causa, quam discordia nostra imputandum. Regis regniq[ue] commodo, non sum in similitate cum L I E N P O S O, fortissimo ac generoso viro; privatâque injurias publicis utilitatibus libenter submitto.* L I E N P O S U S de hac amulii sui modestiâ edoctus, vehementer erubuit, & ad poenitentiam versus, nudum corpus spinis vestijit, eoque habitu processit ad S I A N G I U M, præteritorum veniam petens. Ita e mutua modestiâ certamine concrevit inter utrumque amicitia lapidea, ut Sinæ loquuntur, hoc est, firmissima nec facile scindenda; evidenti documento, plus beneficium in æmulos posse, quàm injuriam.

*Modestia ex
amulo facit
amicum.*

*amicitia la-
pidea.*

*Libera com-
monitio.*

Nunc ad T I E T A N U M, quo de supra diximus, nos revocat historia. Is regno C I reparato firmatq[ue] felix, ad invadendum Y E N regnum animum applicuit. Omnium primo T I E urbem attentâ obsidione cinxit; adhibito tamen prius in consilium C H U M L I E N O, viro C I regni consulissimo. Hic futuri perspicax, *Tu quidem, inquit, oppugnabis hanc urbem; ac non occupabis.* Quo audito T I E T A N U S irâ fastuq[ue] plenus, C H U M L I E N O respondet in hunc modum, *Ego ille, qui non sanè copioso milite C I regnum usquequaque jacens restitui, qui ex eodem regno Y E N E M hostem feliciter ejeci, qui plusquam centum civitates ad mei regis obsequium reduxi; nunc tanto stipatus exercitu eoque victore unam T I E urbem non subjugabo?* Hæc locutus insalutato C H U M L I E N O indignabundus inde se proripuit, ac T I E ipsos tres menses frustra circumfessâ, metu simul ac pudore confectus C H U M L I E N U M convenit, jam in moerentis humilitatem submissus, & unde cognoverit eâ obsidione urbem à se non capiendam, rogans, Tum ille: *Quo tempore, inquit, optime dux, in urbe M E privatus agebas miles; corpus militaribus exercitijs domabas, procul delicijs, quas, si quando affluerent, etiam abs te repulisti. Ante cibum arma, post cibum arma tractabas; vitæ contemtor, periculorum ipsiusque mortis imparidus. Regia verò, quàm à rege amplos honores, terras ac redditus accepisti; nil præter*

præter voluptates cogitas, mortem rerum omnium extremum times, majores honores sperare vix audes, accedente insuper carnisque metu, quæ habes, amittendi. Hi sunt cuniculi, quæ antiquam tuam illam fortitudinem subruisti. TIENTANUS his auditis, Egregia, inquit, ac sanctitate plena oratio. Nudasti mentem meam non secus, atque si eam introspexeris. Sic est omnino, ut dicis; nec ego committam, ut te poeniteat libertatis atque consilij tui. Nec mora, eoque salvere jussu ad exercitum redit, omnibusque missis, quæ luxui servire poterant, exercitationes campestres etiam infimæ sortis retractare cœpit. Quo factum, ut restituta militari disciplinâ, intra paucos dies TIEPOTITUS cœgerit YENEM regem à CIO pacem efflagitare.

Commotum emendat.

Et virorem facit.

Ceterum non solâ bellicâ virtute TIENTANUS, sed etiam pietate erga pauperes ac milites inclaruit. Neminem nudum videbat, quin veste donaret; neminem famelicum, quin cibaret. Ad agros ipse invisere, consolari, & siquid deesset, providere. Quibus rebus tantum sibi civium ac militum amorem conciliavit, ut CI rex timeret, ne sollicitatis illorum animis invadendi regni consilium ab eo conquireretur, inusitatis observantiæ amorisque signis intumescente. Quâ tamen suspitione perquam dextrè QUONCHUUS Præfectus simul atque Philosophus eum expedit. An non satius erit, inquit, si TIENTANI erga tuos pietatem tuam faciam? tamque fidi ac bene de te, bene de tuo regno meriti ducta fidem absolvas? si me audis, promptum est tibi omnium amorem in te unum traducere. Sciat populus idque per edicla publica, maximè probari tibi TIENTANI officia, quæ pauperes, quæ milites experiantur; imò te hoc non modo velle, sed etiam imperare. Quicquid adhuc fecerit, à te mandatum habuisse, atque ut humanitatem intendat, denuo jubere; cui rei multum conducet, si reditu ejus auxeris. Nemini dubium erit, quin à te velut à primo fonte manarint omnia hæc beneficia. Passim audies patriæ populique pater; te tuorum tristitia non minus quàm ipsos moveri, te illorum nuditate frigescere, illorum labore fatigari. Sic efficies, ut TIENTANUS & suâ sponte propensus ad benefaciendum, & tuâ voluntate longius impulsus, tua felicitati, tua securitati commodet virtutem suam.

Prudenti consilio discussa suspicio de ministro regio concepta.

Ceterum magnus ille YOYUS, ut supra diximus, ab YENE rege juvene offensus, ad CHAUM regem confugerat. Hic qui hominis magnanimitatem armorumque peritiam nosset, ratus eum YENI quoque offensum, ejus regni occupandi consilium cum illo struit. Sed,

*Amor in in-
gratam pa-
triam.*

ut solent altæ mentes, YOYO vindicta post fidelitatem, quâ se ingratu rex fecerat indignum, fuit, CHAUM ab hoc bello huiusmodi dictis avertenti. *Olim jam erga CHAUM regem extitit utcunque servitus mea; nunc tibi servio, te regem meum agnosco. Utrumque mihi offendere non licet. Profugi quidem è patriâ, non tam quia illa erat meorum in se meritorum immemor, quàm ut mea saluti consulere; proinde in eam quantumcunque ingratam iniquus esse nolo. Si aliud regnum invadere cogitas, quoad vita suppedabit, à te stabo pro viribus, nihilque omitam, quin me fidelem tibi servum experiare.* Destitit ad hanc constantiam ab armorum consilio CHAUS, illud in YOYO maximè stupens, quòd ingratum regem patriamque pergeret illibatâ charitate diligere.

*Amica revo-
catio fugitivi.*

Sed & rex YEN non perfunctoriâ sollicitudine æstuabat, quòd YOYUS apud CHAUM esset. Timebat enim iratum sibi, & aliquid, si vindictæ affulgeret occasio, sine dubio moturum. Hinc eum saepe ad se invitare multa promittens, & tantum non palàm ab eo veniam petere. Subinde ad eum scripsit in hunc modum. *Quòd regnum YEN non utatur te sui studio, qui ad CHAUM fugeris; si privato consilio tuâ salutis curâ id fecisti, à recti virtutisque tramite nondum aberrâsti. Sin ideo migrâsti è regno tuo, ut veteris tui regis ac patriæ oblitus, in me illius filium vindictam coqueres; hoc enim verò indecorum erit tibi, tui nominis famam eo factò insigniter denigranti. Quin potiùs considera, quid deceat virtutem tuam; ad patriam reflecte animum, atque ad tuos redi. Scito te ab omnibus summâ letitiâ excipiendum, & à me quàm maximè, fide publicâ interpositâ, te ad amicos esse venturum. Ad hanc epistolam YOYUS ita rescripsit. Hoc unum mihi semper in votis fuit, summo studio adniti ad mei regis animum omni fide mihi demerendum; idque nunquam non accuratè cavi, caveoque, nequid iniquum de meo rege non modo dicam, sed ne cogitem quidem. Quòd autem ab amulis criminibus mihi objecta sunt, immerito meo; id verò in parte felicitatis deputo. Utcunque se res habet, ab eo, quod justum esse censeam, nunquam, nec latum unguem, discedam. Antiquitus perfecta virtutis homines, licet veterem amicitiam dissolverent, non tamen idcirco in desertum amicum diselo factòve injuriæ fuere. At subditus suo rege regnòque relicto, vix fidelis viri nomen tuebitur, nec poterit se purgare de fugâ. Vix est enim credibile, illum esse fidelem, qui deserit regem suum. Ego me de fugâ non purgo, ne regem meum accusem; contendam tamen, ut bonam existimationem*

tionem

ionem conseruent. Si mihi non licuit esse fidelem, infidelis non ero. Ego subditus tuis optimis saepe viris operam dedi, eosque mihi ad imitandum proposui; horum est injuriam obliuisci. YEN hac epistolâ, quæ in Sinicâ phrasi miram vim habet, perlectâ latus, deque YOYI virtute securus, quem apud se habebat ejus filium in patris dignitatem extulit, magnoque in honore habuit.

Interea inter foederatos reges exortæ simultates magno CINI rebus emolumento fuere. Quippe secundo & quadragesimo hujus Imperatoris anno CHAUS GUEI usque reges cum HANUM regem communibus armis unum peterent; coegerunt simul à CINO rege flagitare suppetiâs. Hic latus occasione suas vires ostentandi, mittit ingentem exercitum. Postquam acie decretum utrinque acerrimè, victoria stetit à CINO, contra duos reges, quorum miles victus & in fugam versus est terribili strage. GUEIUS ab irato victore pejora timens, missoque legato denuo pacem emit, traditis terris omnibus, quasunque NANYANG regio complectebatur. Id ne fieret, multum obluclatus SUTAIUS GUEI Praefectus, Tot terras, inquit, ô rex, CINO tradere ac sperare pacem; perinde est atque lignis ignem extinguere. Cui rex breuiter, Quid vellet, intelligere se respondit; sed ab eo, qui pejora merito timeret, acta rescindi non posse, praesertim necessitatem aestimante. SUTAIUS contra, Scis, ô rex, eos, qui ad aucupium vulture vel falcone utuntur, tamdiu pastum his animantibus sufficere, dum ex eis utilitatem percipiunt; hac autem cessante, dimittere. Ita & consilium mutare prudentis est, cum illud, quod statuerat, cognoverit sibi esse prajudicio. At rex obstinatus in damna sua bene monentem non audiit, transcriptisque terris CINI regis famem accendit magis quam explevit, ut paulò infra videbimus. Hinc enim, debellatis cunctis regibus denique gradum ad imperium fecit.

*Pax inconsultè
empta.*

Serò poenituit GUEIUM spreto consilij; sed tamen quò tutior esset, & e CINI se potentiâ emergeret, CI regis ambit amicitiam. Quem quidem missâ legatione facile traxit in suas partes; verum regni sui exitio, per emulationem legatorum, quod seruare debebant, subruentium. Mira fuit tragœdia, quæ his legatis actoribus CINO GUEI regnum occupandum aperuit. SUKIAUM legationis principem, miserat GUEIUS, addito comite FANCIO, magnæ eloquentiæ viro. Quâ CI rex magnopere delectatus redeuntem non temnendâ auri summâ donat. SUKIAUS, vel inuidiâ vel in suum regem fidelitate

*Fancij legati
eloquentia.
Remuneratâ
inuidiam patrii.*

Aa

morus,

motus, ubi domum redijt, GUEICIAM regni Colaum admonens de
 eo, quod factum esset sub finem legationis, *Prodimur, Colae*, inquit,
 FANCIUS *technis, qui sine dubio arcana quaque regni nostri negotia*
 CIO regi aperuit, *concoxitque clandestina in perniciem nostram cum eo*
consilia. Nam quo alio ex pacto auri tanta copia profluxisse potest? Fa-
 Publico malo cilè in GUEICIAM animo fictum crimen insedit; ira que impotens FAN-
 CIUM primò fustibus excipit haud perfunctorie; deinde, ut præceps
 ira semper excedit modum, dentes ei pugnis magnâ vi volantibus eli-
 dit. Reperit in arenâ consilium FANCIUS, humique ultro procidens
 mortuum simulavit adeò scitè atque ad vivum, ut involutus in stramen
 imperio GUEICIAM projiceretur in sterquilinum. Inde FANCIUS si-
 lentio noctis occultus prorēpit, deceptisq; custodibus ex urbe fugiens,
 mox autem mutato habitu ac nomine regressus eodem, impunè latuit.
 Interim à CINO ad GUEIUM regem legatus venit. Summa lega-
 tionis erat, CINUM invitari à GUEIO, ut unâ secum bellum contra
 CI regem sumeret. Hunc domum redeuntem FANCIUS furtim co-
 mitatus, ad palatium CINI regis usque pervenit. Ibi pristino Philo-
 sopheri habitu resumpto mirum quantâ solertiâ CINUM ad bellum
 GUEIO inferendum & ad ineundam cum CIO pacem induxit. Quod
 Admonitio- ut ad cognoscendum sit illustrius, scire licet, Sinicos melioris famæ
 nes à regibus flexis genibus excepta. Reges ut plurimum in usu habuisse, ut, cum à Philosophis ac bonis
 viris vel de fugiendis vitijs, vel de virtute sectandâ, vel de re aliâ qua-
 cunque ad regni bonum pertinente monerentur, ea flexis genibus ex-
 ciperent. Nec de his regem admonere doctis probisque viris vitio vel
 crimini vertebatur. FANCIUS ergo CINI regis aulam ingressus se-
 que aulicis immiscens, cum illi hominem ut ignotum exesse juberent
 è palatio; tum ille altâ voce ludibundus exclamavit, *Quòd rex CIN*
adhuc placidis rebus utatur in regno suo, id scilicet YANGHEO regni
adjutori debet. Rex ironiam intelligens, etsi hominem non nosset, ex
 agendi modo tamen & habitu non è vulgo doctum occultumque Phi-
 losopum esse suspicans, flexo poplite imperat, ut, siquid è bono pu-
 blico futurum sciret, actutum proferret in medium. Tum FANCIUS,
Postquam fas est, inquit, *ò rex, coram te proloqui, qua sentiam; iria*
sunt, qua tibi tuoque regno spero magno emolumento fore. Cum rex,
Maxime felicitatis in loco ponam, si me liberè monueris ac sine ambage
dixisset; FANCIUS denuo, *lam,* inquit, *nec mihi tacere fas est. Ego*
extraneus quidem, at à meis toties inique vexatus, tandem injuria magis
magisque

magisque valescenti cedens adsum, ut si qua potero, tibi serviam. Est verò necdum admissus sum ad dignationem servitij tui, tamen qua meditatus affero, ausim in tui regni bonum cessura polliceri. Sum in manu tua jam, ò rex; vel fidem vel stultitiam meam facile deprehendes. Timeo quidem, ut ignarus voluntatis in me tua, ne de his, qua certum est modo loqui, me paulo post locutum esse pœniteat; verùm si qua tuis commodis favens oratio contigerit mihi, ego verò ob eam rem mori possum. Dubitantem adhuc vera loqui rex bono animo esse jubens, Audire te, inquit, pars erit felicitatis mea; indulge tandem impetus, qui te instigat, & quacunque habes, exprime. Hic denique propiùs accedens ad regem FANCIVS, Magnitudo regni tui, ò rex, ait. & militum numerus ac robur ad obtinendum orbis imperium tibi sufficiunt, quàm ad unum leporem capiendum optimi venatici canes. Quo mirari subit impensius, nondum in potestate tuâ provinciam XANTUNG esse, unde tibi ad reliquas oppido mollis est aditus. At enim si rem secretius expendo, malorum omnium causa in YANGHEI Praefecti tui personâ consistit, cujus consilia mihi plus nimio suspecta, tibi aequè noxia, invidiosa partem, si verum fateri licet, in te aliquam exonerant, occasiones res bene gerenda negligentem. Non sine stomacho rex ista tam audacter ingerentem audivit, atque, Clarius hac, inquit, edisseras impero; & in quo peccet YANGHEUS Colonus meus, & in quo ego regni mei ampliandi facultatem è manibus elabis sinam FANCIVS majori alacritate reliquum sermonem persequens, cum moderatè videret irasci regem, ita ratiocinatur. Bellum, ò rex, inferre Cui regis cogitas. Quâ id, obsecro, causâ? quo consilio, quòd relinquens retro intacta HANGUEI regna cum remoto bellum habeas? An non satius foret cum ijs, qui longius distantes, minus incumbere regno queunt, conciliatâ pace, in finitimos arma transferri? Sic enim fiet, ut, cum terram digito non majorem subegeris, in stadium ea particula procreseat tibi. Sic potestas extenditur; sic longè latèque regnatur. HANGUEI regna loquor, haec tibi vicina, hi sunt cardines in quibus orbis totius imperium volvitur. His in deditiōnem redactis Cui reliquâque regna prona erunt ad imitationem obsequij. Multa alia præclare FANCIVS cum in hanc rem dixisset; CINO haud operosè persuasit, ut stabilitâ cum Cui pace, in GUEI regem transmoveret bellum. FANCIVS præterea, quanquam hoc non spectaret, quamprimum praefectura dignatus honore, dein regis consiliarius, cum de amplificando regno ipsoque obtinendo imperio multa cum eo agitaret; denique

Vicini debent
landi.

mortuo YANGHEO, ad summam dignitatem processit, Colaum creatus, eventu sibi felici, at regi felicissimo, quippe qui illius consilij ad imperij culmen evasit.

Dum hæc geruntur, audiens GUEI rex, à CINO bellum in se decretum esse; maturat SUIKIAUM legatum ad eum mittere, impetrandæ paci promittens omnia, seque tributarium ultro faciens.

Fancij dissimulatio. At FANCIUS SUIKIAO juxtà GUEI regno infestus, pacis negotium turbavit. Nam simul inaudijt adesse SUIKIAUM; lacero amictu sordibus ad eum invisit, germanum nomen suum indicans (nam apud CINUM regem illud dissimulabat) quod more Sinico in libello, in quo lustrati regni acta erant, interisferat. Obstupuit lecto FANCIUM nomine SUIKIAUS, quippe quem à GUEICIO interfectum putabat. Eo deinde intromisso, *Adestne, ait, revera FANCIUS? & sine fraude, sine maleficio?* Demum convivio exceptum novâ veste donavit, ignarus eum regni Colaum esse, cujusque potissimum arbitrio pax innitebatur. Inter colloquendum FANCIUS legationis causam rogat; quam ubi didicit, se illi comitem ad regni adiutorem, iturum promisit. SUIKIAUS utilem suis rebus socium, ut putabat, tacitè gratulatus, curru suo exceptum secum ad Colai domum deducit, nihil dum etiã suspicans Colaum esse, quem secum vehebat.

Ab ipso detecta. Ad fores ubi ventum, mox è curru descendens FANCIUS, Ego prior ingrediar, inquit, & quid agendum sit, explorato statim huc reversus te docebo. At ingressus domum cum non exiret ampliùs; SUIKIAUS moram demirans, quid actum esset cum eo homine, qui paulò antè palatium ingressus nusquam appareret, è famulis sciscitatur. E quibus posteaquam illum ipsum CINI regis adiutorem esse cognovit; tum ex conscientrà præteritorum pavore marcens, humiliter flexis genibus annixus ad omne supplicium sese demittentis modo, domumque tali habitu irrepens, humiliùs delicti veniam petit. Cui FANCIUS illustri satellitio stipatus, Quòd mortem diu tuis factis debitam nunc effugias, inquit, donatâ mihi vesti debes. Illo enim qualicunque munusculo veteris amicitia te adhuc memorem ostendisti. Ceterum negotium, cujus causâ missus es, neutiquam successurum scias, nisi priùs domum reversus regi tuo significes, ut quàmprimùm præcisum GUEICII caput huc mittat. Nam à GUEICIO vapulaverat, uti dictum, FANCIUS, SUIKIAI calumniâ. His dictis magnificâ pompâ ac specie inter magnates SUIKIAUM abire jubet. Ille, quòd infecta

re domum rediret, regis iram timens, simul & GUEICII potentiam; ne rem periculi plenam exponere cogereetur, ei declinando peregrè abiit. Quæ fortuna eum alibi exceperit, quidve de eo factum sit, nondum liquet.

Sub eadem tempora TI ENTANUS jam provectâ atate, à CI Calumnia ad amico propulsa. regno iterum secedentis notam vix effugit; ut virtus plus habet invidiæ, quàm imitationis. A novem itaque Præfectis æmulis de regni ambitu reus agitur. Jamque regem eò adduxerant, ut timeret. At TIAPOUS ejus consiliarius omnem suspicionem deterfit ex animo regis, cum diceret. *Postquam ex urbe ME TI ENTANUS exiit; uno impetu plus quàm mille terrarum stadis jugum imposuit, quod à te acceperant. Et hos tractus tibi inermi summâ cum fide restituit. Siqua igitur tunc eum regni tentasset ambitio; nemine precedentibus armis obstante regnum erat in ejus manu. Qua cum ita sint; quid putas, ô rex? éstne cuiquam credibile, qui, quod jam haberet victoria premium, si vellet, ultro contempserit, reservans majori domino, id ést, tibi; eum prodicione repetiturum, cui fides non tantùm præ hoc scelere, sed etiam præ regno adhuc fuit? Tanta quidem puerilitas à TI ENTANI moribus longè* In Authorem redit. dissentit. His dictis placatus rex, ac tandem deprehensâ Præfectorum calumniâ, novem illos occidi jubet, & meritas insidiarum fraudisque poenas persolvere.

Interea rex CIN, ut diximus, à summo Præfecto FANCIO edoctus, de occupando imperio publicè consultare cœpit, conscriptoque ingenti exercitu, quinquagesimo hujus Imperatoris anno duos simul reges invadit, CHAUM HANUMque; dextro cornu contra illum, contra hunc sinistro pugnare jussit. In regno CHAO filij nuper electi loco, qui tum decimum quintum agebat atatis annum, gubernacula reip. tractanda susceperat, superbissima simul & imprudentissima femina. Malum femina consiliium. Hac à CI rege poposcit auxilia; quæ in promptu erant, ni respuisset æquas condiciones, quâsque totius regni & Præfectorum omnium consensu accipere rogabatur. Interim LANGHEUS sinistri cornu dux in HAN regnum infusus, XANGTUNG ditionem occupavit. Equâ non minùs milites quàm incolæ relictis sedibus ad CHAO regnum profugî, victori viam eodem præstraverant. Itaque CHAUS à gemino exercitu coangustatus oppressusque, matris contumaciâ luit, commissis aliquot prælijs semper inferior.

Acceptâ igitur tantâ clade CHAUS duces de ignaviâ priùs increpitos,

pitos, exuit munere, suspectans etiam illorum fidem; & HOU M. ex-
 traneum quidem, de cetero fortitudinis atque scientiæ militaris laude
 inclitum exercitum præposuit, ob has artes omnibus formidabilem.
 Hic ergo quamprimum venit ad exercitum; corruptam disciplinam
 militarem restituit, stationes ordinésque servare milites docens ac
 perpetuis exercitationibus prædurans in hostem. Effecitque, ut victus
 exercitus erigeret sese ad spem victoriæ. Aliquot velitationes certè
 cum hoste concurrentibus ad illam semper prosperæ fuere; non auso
 CINI militeri summam aperto Marti committere. Quare CIN rex
 ab HO O multum metuens, eumque vi & apertâ pugnâ superari posse
 desperans, sibi sumit strategemate percutiendum. Nec cessit illud
 infeliciter. Jam sinistrum cornu, quod LANGHEUS ducebat, erat in
 proximo; cum GANKIUNIUS dexteri cornu dux committit pu-
 gnam. &, ut cum LANGHEO convenerat, fugam simulat, urbem
 PIE in valle accumbentem celeriter ingressus. Ad eam urbem com-
 modum per vallem aditum montes laxaverant. HOUS igitur illac
 fugientes insequens, ubi se victorem credidit, victus est. Urbs enim
 tuta munitionibus, validoque firmata præsidio, illum ab oppugnatio-
 ne deterruit; & LANGHEUS interim ex condicto cum sinistro cornu
 adest, vallisque fauces obsidet. Hic HOUS inter sacrum & saxum po-
 situs, quod ait vetus proverbium, & iniquissimo loco clausus intra
 quadraginta sex dierum spatium, deficiente omni comæatu, famem
 cum suis humanâ carne propulsare cepit; missâ interim per avia mon-
 tium ad CI regem legatione, qui auxilia & maxime annonam inde
 peterent. Sed rex utrumque negavit, offensus à reginâ, ut supra di-
 ximus. Ita rebus desperatis HOUS ferocior ad oppetendam potius
 mortem suos unâ secum, quàm ut ingloriâ fame perirent, induxit.
 Ac licet periniquo loco, & admodum fesso inediâ milite uteretur;
 cum LANGHEO tamen in faucibus vallis proelium committit, scin-
 tillante adhuc aliquâ spe, se posse perumpere. At ille castra validè
 communierat; & ex urbe, ut conventum erat, GANKIUNIUS suis
 HOUM penitus interceptis. Diu tamen & in hac rerum inclinatione,
 anceps proelium fuit, donec tandem HOUS ipse sagittâ vulneratus
 occubuit. Cujus casum, velut præciso capite, secutus est exercitus
 incredibili strage; ad quadringenta hominum millia cecidisse scri-
 bunt. Pauci per abrupta montium connixi fugâ salutem repererunt;
 duode-

Stratagema.

Angens clader.

duodetriginta tantum in hostium venere potestatem vivi, quos CIN rex incolumes ad sua redire permisit.

Horum tumultuum initio rex GUEI rebus suis diffidens CINI regis obsequio se devoverat, regno tributario ei facto; nec ita tamen satis tutus sibi visus, optimos undique viros, vel scientiam vel armis claros invitabat, quorum opera, siquam necesse, uteretur. Erat tum celebre nomen CUMPINII, praesertim a sapientia doctrinaque non vulgari. Hunc GUEIUS ad se invitatum regni adiutorem assumpsit, quamvis ante repugnantem. Cum enim ad eum legati venissent, mandata regis exponentes, responsum ab eo tulerunt huiusmodi. *Si rex audire me volet, aiebat, & consilia mea commendare factu, sentiet ut, ut spero, ad regnum bene administrandum his difficillimis temporibus ea perquam opportuna. Sin aspernabitur, meque audire nolet; non est causa quicquam, cur ad illum me conferam. Nulla enim in re proderit illi praesentia mea; non magis, quam hominum reliquorum nullam regno utilitatem afferentium. Cujus sermonem unus ex ijs, qui missi erant, excipiens, Si nollet, inquit, consilia tua sequi rex, non te invitaret in regiam. Nam ea de causa te vocatum adsumus; frustra missi, nisi te comitem nostri reditus, imò enim verò ducem habemus. Assensus igitur legationi CUMPINIUS, cum venisset ad regem, multa de illorum temporum bellis ac calamitatibus ab eo rogatus, Si quis, o rex, decedat morbo, inquit; plerumque id existit ex inopia remedij, aut, si hoc suppetat, cum morbo non consentientis. Nunc Sinarum orbe magnopere laborat, inclinatus ad interitum, nisi praclaris medicis ferant opem, ruinamque sustineant. At isti tales nulli sunt; aut, si qui sunt, ignorantiam medendi laborant ipsi. Rex CIN nimium crescit, incumbitque contentis viribus imperio. Et, quod Calum avertat omen! metuo tamen vehementer, ne prius illo potiatur, quam viginti labantur anni; cui jam nunc obfisti non potest. Ita est, subjecit GUEIUS; & quia modo CHAUS & HAN reges a CINO devicti sunt, omnes sunt authores mihi, ut fortunam victoris gentium secutus, meas cum illius copijs jungam, contra illius hostes depugnem. Hac demum, id est, armorum societate me felicem illum amicum fore. Adea CUMPINIUS, Non suaferim, inquit, Sana susades, o rex, ut res tuas in tantum discrimen committas. CIN aliena per fas & nefas invadit; Sinarum orbe per tyrannidem cogitat jugum imponere. Si primi conatus processerint, si reges alij regnaque sub jugum abierint; haud erit regni tui temperantior, nisi etiam irrumperet ausdus, quod unum illud intelliget*

Cumpinius
vir sapiens in
consilium voca-
catur.

*Adducta si-
militudine.*

intelliget obstare sibi ad fastigium. Quare potius auctor tibi sim, uti tuo contentus, quietusque velut è speculâ eventum rei expectas. Magno enim opere timeo, ne tuis viribus auctus, universas denique convertat in exitium tuum. Ab avaro, ab alienarum rerum, & ipsius adeò imperij appetente mitius nihil sperare licet. Exemplum ab hirundine accipe. Avis illa primò in magnatum tectis nidificat, pullos excludit, lato cum socijs garritu lascivit, ex alto secuta superventura calamitatis, omnique metu soluta. Sed si deinde parva forè scintilla excitaverit incendium, flamma paulatim succrescens in altum, proximam nido pullisque cladem admoveat, adhuc ignarâ matre orbitatis suae, periculumque nimis serò ac tum primum notante postquam omnia perdidit. Idem, ò rex, de te cogita. CINGRASSATUR instar ignis, HANQ, & CHAO regna quasi depastus tibi jam imminet, ni obviam eas in tempore, bellique facem extinguas potius, quàm accendas. Persuasit hac similitudine GUEIO CUMPINIUS, ut deserto CINO, mitteret CHAO regi auxilia, conjunctis armis in communem hostem itura; queis UKIUM filium suum, fortissimum juvenem praefecit. Felici quidem ad primos congressus Marte; sed ad CINUM fortunâ demum transferente victoriam, ut videbimus.

*Legatio ad-
nata.*

Similitudo.

Interim CINI regis exercitus devicto extinctoque HO, ut diximus, CHAI terras invaserat, multisque captis urbibus, denique ad nobilissimam ac munitissimam urbem regiam HANTAN advovit vires suas; quam si expugnâset, regnum universum ad deditionem pronum erat. In has angustias adductus CHAUS, PINGYUENUM legatum ad ZU regem mittit auxilia petiturum. PINGYUENUS duodeviginti comites partim bello, partim literis claros assumens, postquam incepit iter, undeviginti numeravit. MAOSIUS enim seipsum intruserat; parùm ille adhuc notus, (nam ferè occultus hucusque vixerat) sed magnis adornatus virtutibus. Quo conspecto PINGYUENUS. Docti ac sapientes homines, inquit, in orbe terrarum se habent, ut artificum instrumenta in thecâ recondita; qua nisi promantur & adhibeantur ad opus, ignoratur eorum utilitas. Triennium jam est, cum apud me domi sedes. Existimabam te aliquid prestare posse bono publico; at nihil adhuc memoriâ dignum gessisti, credo, quia inertis es ingenio. Tum MAOSIUS dissimulatâ contumeliâ, Ita est, subjecit; adhuc in thecâ meâ me abdidisti, ut apicula in favo mellificans aptansque instrumenta. Nunc tempus est eis utendi, postquam regnum omne turbatum: quicumque aliquid in commune conferre possunt, eos pietatis lege vetat amplius la-
tere,

tere, provocatque in publicum. Nunc quidem itineri tibi comes eo, & tantum comes; qua autem paulo post acturus sum apud Zu regem, non videbis modo, verum etiam palpabis.

PINGUENUS ubi ad Zu regem pervenit, regis sui mandata exponit, CINI regis violentiam accusat, rogatque suppetias ad hostem utriusque repellendum. Atqui Zuus acerbè de CHAO rege, questus, quòd foedus ruperit, quòd amicitiae renunciaverit, & longissimam orationem exorsus, à manè ad meridiem usque in absentem detonuit, tanto PINGUENI terrore, ut ne mutire quidem contrà sit ausus. At non tam molliter negotium egit MAOSIUS; sed repente nudato, quo erat praecinctus, ense, stans in aulae gradibus, & ad PINGUENUM conversus ex abrupto, *Nostri regis*, inquit, *angustia tam longos non patiuntur sermones. Quò rem ambitioso discendi furore protrahimus, qua duobus verbis expediri potest? Zu rex cum rege nostro foedus ferito, auxilia mutito. Zuus peti se videns, & in iram, versus, MAOSIO silentium imperat, ni pejora velit experiri. Nihil fractus his minis MAOSIUS, imò audentior & ad regem propius accedens, Amicitia*, inquit, *& auxiliares copia, quas à te petimus, ò rex, non tam nostri regis commodum spectant, quam tuum. Amplissimum tuum est regnum, quippe non minus quam quinque stadiorum milibus patens. Tanta potentia, tam invicta vires, si CHAUM regem amicum habeant & faventem sibi, ad totum imperium obtinendum facile suffecerint. Non sponte sua rex noster descendit ad haec consilia; praesens necessitas vel um maximum nos istuc subigit à te exigere, rursus illum & nunc pudet, & postea fortasse poenitebit. Hec enim totum solùmque paret felicitati tuae. Rex istà loquētis constantiā ac libertate attonitus, quam-*

Galli jugulati sanguinem PINGUENO propinat. Fit hoc etiamnum apud Sinas, quoties sancitur amicitia, non inter reges modo, verum inter quoscunque alios etiam, qui sese invicem fraterno jure donant. Quin & latronibus est hoc solemne, ad mutuam auxilium ferendum servandamque fidem conjurantibus. His rebus completis Zuus per CHUNXINIUM Praefectum CHAO regi magnum exercitum submittit suppetias laturum; à quo tamen nihil admodum memorabile actum est.

Anno hujus Imperatoris octavo & quinquagesimo, cum jam multo tempore CINI exercitus cum LANGHEO sedisset ad urbem HANTAN; GUEI rex filium UUIUM, ut diximus, subsidio misit.

Bb

Ille

Ille obsidentes aggressus, magnâ eos strage affectit, urbemque ob-
 dione liberavit. Ex aliâ parte GANPIGNIUS impetu in CHAI re-
 gis exercitum facto, delevit ad viginti millia. Unde CINIUS utram-
 que fortunam in uno eodémque actu expertus est, ex unâ parte victus,
 ex alterâ victor. UUKIUS inde in multorum odium incurrit. Juve-
 nis & victoriâ ferox, alto supercilio præ se alios aspernabatur. Non
 tulit eum factum unus ex amicis, & molli sermone in animum ejus ir-
 repens, *Sunt, inquit, alia, quorum oblivisci oportet; & alia, quo-
 rum meminisse. Accepta beneficia oblivioni danda nunquam; neque
 data sunt in memoriam unquam revocanda. Hac tibi, ô rex, dico; quem
 nunc ab unâ victoriâ tantopere tumentem meminisse decet, apud CHAUM
 regem te duntaxat, apud patrem tuum non perinde gratiosum esse. Spes
 enim omnes, quas concipere, de te poterat, unâ superbiâ elidis; à quo vi-
 tio, ut malorum omnium radice, nihil unquam boni sperandum.* Mirum
 quantum valuit hæc apud juvenem admonitio. Nihil eo posthac mo-
 destius, nihil in tam excelsâ fortunâ submissius. Quoties est injecta de
 victoriâ mentio; quasi suâ laude læderetur, erubuit. Fuit, ut copias
 suas traduceret non procul urbe, in quâ CHAUS tunc agebat. Rex,
 eum convivio exceptum quinque donat oppidis, velut partæ pretio
 victoriæ. Quæ tamen ille recusavit omnia, non suam esse, sed mili-
 tum ejus palmæ gloriam ingenuè professus ac sine furo. CHAUS er-
 go saltem in ministro regem honoraturus offert CHUNGLIENO
 ejus Præfecto dynastiam. Quam cum & iste recusaret; ille magnam
 pecuniæ vim submittit, dynastiæ pretium non impar. CHUNGLIEN-
 NUS auro longè obnixius à se spreto, *Hæc non est, inquit, quod magni
 aestimo; sed pro regno, pro rege, pro populo, pericula subire, pericula eorum
 avertere, tranquillatis rebus, nihil præmij accipere, hæc mihi prima, hæc
 summa semper fuere. Præterea, quod palam pronuncio & omnes exau-
 dire volo, qui susceptos pro republ. labores infamant accipiendâ pecuniâ,
 mercatores esse, Mihi nomen hujusmodi nimis est quàm vile, & mercatura
 hæc morte pejus abominanda.* Erat omnino CHUNGLIENUS vir ce-
 terà egregius, nisi laudes ejus detereret fastus nimiaque sui æstimatio.
 Liberalitas CHAI regis, quasi auro compensare volentis merita sua,
 in offensæ loco habita, & sufficiens ei materies visa, ut relicta præfe-
 cturâ discederet aliò, nunquam postea, in CHAO regno visus.

*Proficua ob-
 jurgatio.*

*Spreta laboris
 præmia:*

Interea CIN reparato exercitu CHAO regnum denuo invadit.
 Contra quem cum GUEI rex per CINPINUM Præfectum (UUKIUM

RIUM enim filium mitti tunc non placuit. Ferre vellet suppetias; ille
 scriptis ad GUEIUM literis acerrimè de violatâ toties fide expostulat,
 ultima minatus, si perseveraret à CHAO stare. Epistolæ sententia hæc
 erat. *Mihi cum eo bellum est; tu si pacem amare domi non potes; & suc-*
curris hosti meo, cunctas vires, quantiscunque polleo, in te unum conver-
tam. CHAO regnum jam victum quin obtinere possim, non dubito. *At*
is deinde viderit, quid se futurum sit, qui regi summisit auxilia. Utique
 minaces erant literæ; quibus lectis GUEIUS timuit haud mediocriter.
 Quare ad CINPINUM mittit alterum legatum cum novis manda-
 tis, illi persuadere conatus, ut exemplum suum secutus, CINUM
 Imperatorem agnoscat, eique faciat se tributarium. Ni facerent, pa-
 cem nunquam habituros; nec quieturum antè CINUM, quàm omnia
 regna subegisset. Intercessit tamen huic legationi CHANGLIENUS; Legatio dis-
 qui in legatum GUEI regis incurrens in itinere, sic ei reditum, quan- suasit.
 quam infectâ re, suavissime scribitur. *CIN rex à rationis & justitia tra-*
mite longè recessit, relique normam abjecit, potentiâ fretus alienis regnâ
insidiatur. Si, quod affectat, evaserit ad culmen, quot quantisque malis
pressum ingemiscet imperium? Nam ab eo, qui jus omne perverit, quid
boni speres? Iam prævideo tyrannicas leges, quas invehet, ac nostris, heu!
longè contrarias. In istâ miseriarum contemplatione diutius harere mihi
non est animus; eaque propter ad orientis nunc mare tendo, tot malorum
fugiens aspectum. Ibi vivam, ibi moriar, ignarus rerum, qua isthic ge-
rentur. Rex verò tuus cur CINUM tantopere timer? cur non respicit ad
regnum suum, quod potentiâ & viribus CINI regno non multùm cedit?
cur eum ultero protrudit ad culmen, ad quod surgenti, deberet summis opi-
bus viribusque potius obstare? An ignorat GUEI rex, CINUM, jura-
rum equitatis osorem, ubi se viderit in rerum humanarum eminere fa-
stigio, pro libidine omnia acturum? an à solo ejus regno vim abstinebit?
an si tributarium ei se fecerit, qui modò suis non contentus, tam avidè re-
gnis inhiat alienis, modum ejus avaritia constituet? Legatus his auditis
 domum reversus, regi suo ex eadem CHUGNLIENI oratione persua-
 sit, ut omitteret illam legationem.

Interea CHAUS à GUEI rege auxiliorum petendi finem nullum
 facere. Quæ cum ille differret, CHAI denique conjux, GUEI filia
 & UUKII soror natu major, à fratre quàm potuit magno contendit
 opere, ut sibi, ut marito suo contra CINUM esset iterum præsidio.
 Nihil enim ab eo sperabat mediocre, cujus animi robur ac felicitatem

jam apud HANTAN urbem cognoverat. Nec deerat fororis precibus UUKIUS, si suæ spontis esset, pugnandi desiderio calens, & à patre sæpe sapius enixè petens, ut tandem CINPINIO copiam faceret contra CINUM pro CHAO, affine suo sumendi belli; seque ipsum offert iturum. Cùm GUEIUS nimiùm propositi tenax pernegasset utrumque; iratus UUKIUS à patre insalutato discedens, & suo tantùm satellitio comitatus (centum currus erant) contra CINUM animosè procedit suismet auspicijs. Sed ruentem interceptit amicus, armansque stratagemate improvidum ducem, *Magni quidem animi res est, inquit, quam inceptas, ô Princeps; considerandum tamen est tibi, te nihil aut certe non multum effecturum adeo paucorum militum manu confisum, Sicum his CINUM aggrediare, perinde feceris, ac si tigridi frustum carni objicias. Si me audis, compesces hunc impetum, ac tantisper hic subsistes, dum te, quid agere possis, addoceam. Fortasse non displicebit consilium. Audivi patrem tuum juxta lectulum, in quo somnum capit, habere sigillum regium. Illud JUYA concubina facile furtim surreptum tibi tradet. Si enim promiseris eo te usurum, ut fideis diplomatibus conscribens militem, Imperatori contra CINUM auxilio venias; tui patris amore tacta nihil non faciet, quod in ejus commodum intelliget esse maxime cessurum.* Erat JUYA Imperatorum familiæ CHEUÆ sanguis, supra ceteras concubinas dilecta GUEIO, adornandæque fraudi comprimis apta. Fluxit è sententia consilium. Traditum UUKIO sigillum; de scripta signatâque diplomata; sigillum loco suo repositum nec umbram sinistrae suspicionis faciebat regi. Tum UUKIUS ad CINPINIUM exercitum magnis itineribus properare, ab rege ducem illi se præpositum diplomate testari, agnosci que se ducem jubere, truci & accommodatissimo ad asserendam potestatem supercilio. Nihilominus tamen agitabat eum metus, ut fidem inveniret apud CINPINIUM. Subornat igitur in ejus caput sicarium, hominem robustissimum, ut contra nitentem, dubitantemve credere, trucidaret è vestigio. Explevit ille partes suas, ac ferreâ clavâ quadraginta libras pendente cerebrum ei fregit. Et statim diditus per castra rumor, occisum jubente rege CINPINIUM ut perduellionis reum, sparsis ubique diplomatibus, totum exercitum asseruit UUKIO. Erant hominum octoginta millia, quæ confestim contra CINUM movebat, CHAO suppetias laturus, at necquicquam. GUEIUS enim re cognitâ, submisso novo duce LIENPOO filium ad se revocat, mandans militibus,

*Stratagema
sigillo procuratum.*

*Sed demum
clusum.*

ne

ne dicto audientes parèrent. In hunc modum arte GUEIUS artem elusit.

Inter hæc C I N U S regnum C H A O totum ferme occupaverat, devictis etiam Z u regis copijs. Quare cum ad Imperatorem jam pateret via, partem exercitûs, duce K I E O Præfecto, contra eum mittit ac debellat haud magno negotio, viribus longè imparem. Ibi miseranda F O I fortuna erat. Coactus enim à victore venire supplex Imperator, C I N U M subditorum more, velut dominum & Imperatorem suum abjectus humi venerabatur; omnes terras, hoc est, triginta sex urbes, quæ de tanto imperio illi supererant, offerens, militumque triginta millia, imperij exercitum, jubens ei sacramentum dicere. Cuius obsequij humilitate F O U S vitam quidem servavit; sed in ordinem à C I N O redactus, & amandatus in occidentem, suis custodiendus traditur. Ejus deducendi negotium F A N C I O dedit; cui multum C I N U S in hoc bello debuit, quod ex ejus prudentia & consilijs non modo suscepit, sed etiam gessit, semper docentis, quid faciendum esset, quidque fugiendum.

Sinarum Imperator victor vs supplex.

Sinenses historici quidam ab hoc anno, qui fuit ante vulgarem Christi epocham ducentissimus quinquagesimus quartus, imperium familiæ C I N E incipiunt, quod nullus tuæ alius erat Imperator. H A N rex ubi F O U M Imperatorem captum accepit, rerum suarum trepidus ad C I N U M venit, seque ac regno suo in ejus fidem tradito, ut Imperatorem coluit, tributarius ei factus, augensque transcriptis, quas habebat, copijs omnibus victorem exercitum. F O I quidem clades incidit in annum superiorem; sed hunc totum tamen illi attribuant. Porro C I N U S alio nomine C H A O S I A N G U S dicebatur; qui cum Cælo sacrificaret, X A N G T I sive supremi Imperatoris simulacrum ei oblatum memorant, nisi forte id ipse finxit, quod facilius persuaderet alijs, traditum sibi à Cælo imperium esse. Utut est, ut plurimum tamen regis tantum, imò tyranni loco timebatur. Jamque alius ex familiâ C H E U A lectus Imperator erat C H E U K I U N I U S nomine, de quo infra; postquam innotuit F O U M in provinciâ X E N S I eodem quo victus est anno, amissi contabescentem imperij mœnore diem suum obiisse.

Cyclo 41. anno 44. ante Christum 254.

TRIGESIMUSSEPTIMUS IMPERATOR
CHEUKIUNIUS.

Imperavit annis IX.

Cylo 41. anno
4. ante Chri-
stum 254.

CHEUA stirps
imperatoria
extincta.

Hic ergo à fidiis Præfectis Regulisque nonnullis cooptatus Impe-
rator haud lætorem quàm Fous ejus frater exitum habuit;
nimià jam & invictà propemodum CINI potentia. Bellum
quidem ei moliebatur adjutus à suis; verùm invito Marte, quòd CI
& ZU & GUEI reges etsi copijs valentiores ei nollent esse auxilio,
suis quisque rebus intenti. CIN enim victorij & copiarum multitu-
dine tumidus, CHEUKIUNIÓque per LIUPUGUEIUM Præfectum
resistens, adduxit eum in tantas angustias, uti demum præsentium re-
rum fastidio concepto, ubi nihil effici labore dignum vider, ac pejora
metuens, imperio se abdicavit ultro. Atque ita CHEUA stirps, pe-
nes quam summa scepra diutissimè fuerunt, extincta est, ignavià
CHEUKIUNII sepulta, servandæ vitæ in occulto reliquam ætatem
agentis, & hominis privati modo. Verùm nec CHAOSIANGUS im-
perium, ut nihil ferè diuturnum, quod violentum, diu tenuit; mor-
tuus, antequam videret æmulum suum decessisse imperio, id est, anno
ejusdem Cycli quadragesimo septimo. Successorem habuit HIAO-
UENIUM filium, pari felicitate ac prudentià continuantem paterna
bella. Sed & hunc in secundo impetu fluxúque rerum nil nisi victorias
cogitantem propera fato mors interceptit, vix elapso potestatis anno;
illustre conditionis humanæ documentum. Hunc excepit CHAOSIAN-
GUS, qui triennio rerum potitus, GUEI regem aliquot prælijs fudit,
usus MUNGAO Præfecto duce. Quibus icti victorij Sinici reges tandem
sapere cœperunt. Cùm enim viderent CINUM non imperium ambire
modò, sed omnibus omnino regnis imminentem, ipsos denique reges
extinctum ire; conspirant, feriuntque foedus, antea CINO non parum
obfuturum, sed neque nunc pœnitendum. Conflatus quinque regum
exercitus ad decies centena hominum millia succrevit; cui SINLINIUS
cum summo imperio præesse jussus, MUNGAUM in GUEI regno fu-
dit ac fugavit. Moritur interea CHAOSIANGUS, CHINGO filio re-
lictio successore, qui bella confecit omnia, & quæcunque cœptaverat,
ad exitum insigni constantià & felicitate adduxit, ut in sequenti libro
docebimus.

MAR-